

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

III обикновено Народно Събрание.

(Първа сесия.)

XXXI. ЗАСЪДАНИЕ, ЧЕТВЪРТЪКЪ 3 ФЕВРУАРИЙ 1883 ГОД.

(Начало въ 2 часа и 5 м. послѣ пладнѣ, подъ предсѣдателството на Негово Високо-преосвященство Митрополита Симеона Варненско-Преславский).

Предсѣдателъ (звъни): Ще се чете списъка на депутатитѣ.

Секр. Щърбановъ (чете):

Отъ 40 души представители присѣтствуватъ 36 и отсъствуватъ 4-ма; а именно: г-да Д-ръ Вълковичъ, Тест. Мустафа, Шивачовъ и Генералъ Соболевъ.

Предсѣдателъ: Присѣтствуватъ повече отъ половината; слѣдователно Събранието е пълно и засѣданието се открива.

Ще се прочете протокола отъ поминжлото засѣдание.

Сокр. Щърбановъ (чете го):

Предсѣдателъ: Има ли да се направи нѣкоя забѣлжка върху прочетения протоколъ? (Нѣма). Значи, че той е точенъ.

Анневъ: Въ послѣдното засѣдание нашиятъ събратъ г. Щърбановъ направи едно предложение на Нар. Събрание, като каква трѣба да бѣде нашата политика спрямо дунавската конференция, която засѣдава или ще хване да засѣдава въ Лондонъ. Азъ мисля, че въ туй отношение Министерътъ на Външнитѣ Дѣла, г-нъ Д-ръ Стоиловъ е компетентенъ да каже, като какви трѣба да бѣдѣтъ възгледовѣтъ на нашето правителство спрямо тая конференция; и въ случай ако тя стипулира нѣкоя точка, която ще противорѣчи на нашитѣ жизнени интереси, то какво мисли да прави нашето правителство противъ това? За това, ще помоля г-на Министра Стоилова, да ни даде кратки обяснения върху политиката,

която мисли да води нашето правителство спрямо Дунавската конференция въ Лондонъ.

М-ръ Д-ръ Стоиловъ: Г-да представители!

Съ удоволствие се научихъ за постановлението, което Нар. Събрание е зело по Дунавский въпросъ, и се радвамъ гдѣто днесъ ми се дава случай да искажъ възгледовѣтъ, отъ които правителството на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО се ръководи при разгледанъето на този въпросъ.

За да можеме да оцѣнимъ кратко и ясно, каква точка зрѣние може да земе нашето правителство, нужно е, да се повърнемъ въ историята на трактатитѣ, за да видимъ, какъ сж се съгласявали за великитѣ рѣки при голѣмитѣ конгреси, които сж ставали.

Едно общо правило е, че рѣкитѣ принадлежатъ къмъ територията на тия държави, прѣзъ които тѣ минуватъ. И когато се случи, че граничатъ съ разни държави, прието е тоже за правило, че рѣкитѣ принадлежатъ на половина (срѣдъ Thalweg-a) на територията на двѣте държави, съ които тѣ граничатъ. И когато се повдигне въпросъ, които се касе до територията на нѣкоя държава, то е общо прието правило, че тѣзи държава има пълно расположение и распорѣждане въ предѣлитѣ на своята територия; тѣй сжщо и рѣкитѣ като се считатъ като принадлежащи на тѣзи територия, то правителството на съответствующата държава има пълно право да располага съ тѣхъ; правителството има право да издава такива наредби и закони, каквито на-

мира за нужно съгласно съ интереситѣ на страната. (Ржкоплексания). Обаче има нѣкои рѣки, каквито сж голѣмитѣ рѣки като Елба, Рейнъ и Дунавъ, които представяватъ единъ общъ интересъ, единъ интересъ, който се оправдава отъ точка зрѣние на търговски сношения. И както знаете, нашия вѣкъ има стрѣмление, колкото възможно повече, да обобщи интереситѣ на народитѣ, да намѣри, колкото е възможно повече, обща съединителна черта, и въ тѣзи общи работи да прави едно равномѣрно законодателство. Отъ друга страна, явихж се погранични държави, които поискаж отъ плаванъето, което се правило по рѣкитѣ, да се ползуватъ, за да могатъ да увеличатъ приходитѣ си; и тѣ декретирахж сума даждия, тѣгоби и доста прѣчки за свободно плаванье по рѣкитѣ.

Вслѣдствие на това, отъ общий Европейски интересъ се припозна, да се опредѣли, кои рѣки трѣба да бждатъ за свободно плаванье, за което цѣла Европа има интересъ.

Още въ 1815 год. въ Парижкий трактатъ се предвидѣ, че Елба и Рейнъ сж такива рѣки, и че на свободното плаванье на тѣхъ нѣма да се тури никакво прѣпятвие. Въ Парижския трактатъ отъ 1856 год. се потвърди това нѣщо; именно въ чл. 15 на Парижский трактатъ се казва: че Великитѣ сили, които сж подписали този трактатъ, признаватъ тия начала, които въ бившитѣ Парижски и Вѣнски конгреси сж се припознали като общо достояние на Европейскитѣ сили, но че и тия начала съставятъ часть отъ международното право въ Европа. Въ сжщия членъ се казва, че и Дунавътъ е една отъ тия рѣки, които принадлежатъ къмъ голѣмата търговска аорта, и които трѣба да се намиратъ подъ защитата на международното право.

Парижский трактатъ опредѣли двѣ работи, които днесъ е много важно за насъ да ги припомнимъ; именно, той казва, като излѣзва отъ тая обща точка на зрѣнието, че устията на Дунава сж толкова важни, щото трѣба да се състави една комисия, състояща отъ представителитѣ на силитѣ, които сж подписали парижския трактатъ, и която комисия да има за цѣль, да пречисти устията и да гарантира свободното плаванье по тия устия. Въ сжщото врѣме този конгресъ припозна едно начало, което за съжалѣние днесъ се забравя малко, т. е. че при тѣзи Европейска комисия ще има една погранична комисия, която ще бжде трайна, и която ще бди върху свободното плаванье на Дунава. Тѣзи комисия има да се състави отъ представителитѣ на силитѣ, които граничатъ на Дунава. Тогазъ Германската империя не съществуваме, и малкитѣ държави бѣхж независими, и слѣдователно комисията имаше да състои отъ пред-

ставителитѣ на държавитѣ, прѣзъ които Дунава тече. Комисията щѣше да се състои отъ Бавария, Вюртембергъ и Австрия, и отъ представителитѣ на тритѣ Дунавски княжества: Молдавия, Влахия и Сърбин. И тѣзи крайбрѣжна комисия, съставена отъ крайбрежни държави, се казва въ Парижский трактатъ, ще има да бди върху свободното плаванье на Дунава. Именно, 19-й чл. отъ този трактатъ гласи, че специалната комисия за устията на Дунава трѣба да свърши въ двѣ години работата си, и да предаде всичко извършено на другата комисия, която е съставена отъ представителитѣ на крайбрѣжнитѣ държави, и крайбрѣжната комисия да гарантира, че никакво прѣпятствие на свободното плаванье нѣма да се тури. Това е важно да се припомни, защото тамъ, гдѣто сега се рѣшаватъ тѣзи работи, забравятъ тоя фактъ. За насъ е много важно това, че конферирующитѣ сили още въ Парижский конгресъ припознаж, че крайбрѣжнитѣ държави сж най-близко интересуванитѣ въ плаванieto на Дунава, и че слѣдователно тѣ иматъ преимущественното право, да рѣшаватъ въпроситѣ за свободното плаванье по Дунава; а тоя истина е една важна точка въ рѣшаванье на Дунавския споръ.

Слѣдъ Парижский трактатъ извѣстенъ ви е ходътъ, който работата взе. Двѣтъ години на централната комисия се свършихж, нѣ тя като не успѣ да свърши мисията си, съществуването ѝ се продължи до днесъ, и защото властта на тѣзи комисия се свършва на 23 априлий тѣзи година, и защото Берлинский договоръ го изисква, то се събра Лондонската конференция, която има за цѣль да рѣши спорнитѣ точки на Дунавский въпросъ.

Сега да дойдемъ на Берлинския трактатъ. Въ Берлинский конгресъ тоже се основавахж на Парижския договоръ, но за съжалѣние, съ нѣкои измѣнения, измѣнения много важни за насъ; тамъ се утвърди Европейската комисия въ нейното съществуване. Каза се, че колкото за законътъ на плаванъето, ще се състави една комисия, състояща отъ Европ. комисия и отъ делегатитѣ на крайбрѣжнитѣ държави, които щѣтъ иматъ да изработятъ правилници за полицията и плаванъето по Дунава. Това е важно начало, на което днесъ нашето правителство се основава, като испрати своето исканье къмъ Европейската конференция. Защото и тукъ, както и въ Парижски договоръ се припознаватъ интереситѣ на крайбрѣжнитѣ държави. Сега, като разгледаме протоколитѣ на Берлинския конгресъ, има едно нѣщо много заблѣжително и много любопитно, което е въ полза на нашитѣ права. Въ протоколитѣ 12 и 13 на Берлинския конгресъ има едно предложение за Дунава изразено отъ II-ий

австрийски делегатъ Баронъ Хаймерле, който по-послѣ стана Министръ на Външнитѣ Дѣла. Той предложи въ Берлинскій конгресъ 4 точки, които сж дѣйствително много поучителни. Първата отъ тия точки е, да се признае Дунава за неутраленъ. Моля да забѣлѣжите, че до сега бѣше думата за свободното плаване по Дунава, а сега се поражда въпросъ за неутралността на Дунава. Второто предложение бѣше, че правилницитѣ, които Европейската коммисия е изработила за устияти на Дунава отъ Галацъ до Черно море, тѣзи правилници трѣба да се приспособятъ за всичкото течение на Дунава. Третъто предложение бѣше, че трѣба да се състави една коммисия, състояща отъ Европейската коммисия и отъ представителитѣ на крайбрѣжнитѣ държави, която ще има да изработи, пакъ на основание на бившитѣ правилници, подробноститѣ за приспособлението на тия правилници; и четвъртото предложение бѣше, че Ромѣнскій представителъ се приема въ Европейската коммисия съ рѣшающъ гласъ, като членъ на тая коммисия. Това бѣше австрийското предложение. Съ него не се съгласихъ, и излѣзе едно контра предложение отъ страна на нашата Освободителка; именно тогавашний Лондонскій посланникъ графъ Шуваловъ направи слѣдующето контра предложение: на мѣсто неутралитетъ на Дунава, поиска свобода на плаванъето по Дунава. Той протестира противъ разрѣшението, правилницитѣ, изработени отъ Галацката коммисия, да се приспособяватъ за всичкото течение на Дунава; и третъ, той направи забѣлѣжка, че трѣба да се взематъ въ внимание интереситѣ на крайбрѣжнитѣ сили, и положи, тѣй да кажъ, своето вето противъ безграничното продължение на Европейската коммисия. Той каза, че щомъ въпроситѣ, които Берлинскій трактатъ нарежда, възлѣзжтъ малко на редъ, трѣба Европейската коммисия да се събере и трѣба да вика и представители отъ крайбрѣжнитѣ сили, и тѣ заедно ще рѣшжтъ, да ли трѣба да се продължи старата коммисия или не. Както обикновенно въ тия работи става, г-да, нито абсолютна правда, нито абсолютна неправда нествѣржествувахъ, и взе се единъ срѣденъ пжтъ съ намѣрение да благоприятствува на едната и другата държава, но които днесъ принася само вредъ и неприятности на крайбрѣж. държави. Прие се въ Берлинскій трактатъ свобода на плаванъето по Дунава и поддържане на Европейската коммисия, продължение на нейната компетенция, призвание на Ромѣния да вземе участие въ Европейската коммисия. На крайбрѣжнитѣ държави се даде право, да вземжтъ участие при изработването правилницитѣ за плаване по Дунава. За насъ, Българитѣ, отъ Берлинскія трактатъ истеглихмѣ сжщитѣ начала, които истег-

лихмѣ и отъ парижскія трактатъ. Наистина, тѣзи начала ясно не сж изказани, както въ Парижскія, но произлиза и отъ Берлинскія трактатъ, че крайбрѣжнитѣ държави иматъ интереси въ регулирането на плаванieto по Дунава. И за това, като се касае въпроса за свободното плаване по Дунава, трѣба да се пита и мнѣнието на тия държави. Това е общо начало, което ние Българете можемъ да извлечемъ отъ Берлинскія трактатъ. Тука се смѣтахъ международни наредби. Сега дохожда въпроса за приспособлението на трактатитѣ. До тука отъ Европейскитѣ трактати за насъ истича едно нѣщо, че Великитѣ Сили признаватъ на Българското Княжество, че то има важни интереси на Дунава, и че слѣдователно, когато се рѣшаватъ въпроси, които се отнасятъ до плаванieto по тази рѣка, трѣбва да се чуе и гласътъ на България.

Въ сжщото врѣме послѣдното предложение на русскія представителъ отблѣсва неутралитета на Дунава; защото неутралитетътъ отива много по-далечъ, отъ колкото свободното плаване. Свободното плаване може да сжществува подъ гаранцията на пограничнитѣ сили съ свободното плаване; а териториалний суверенитетътъ, тѣй да кажъ, господарственното управление на крайбрѣжнитѣ държави не се отнема. Слѣдователно властѣта на крайбрѣжната държава се простира и възъ тѣзи рѣки, които се управляватъ отъ режима на свободното плаване. Ако се каже, че неутралитетътъ е приетъ, то ние ставаме чужденци на нашия собственъ домъ, защото тогава наши суверенни права ни се отнематъ и се повѣрjаватъ на други държави.

И това, тоже казвамъ, е много важно да го имаме предъ видъ при рѣшението на въпроса, който се представя днесъ на Великитѣ Сили.

Тѣй се свършватъ международнитѣ преговори.

Сега захваща една дипломатическа борба, кой ще може по голѣма полза да извлече отъ рѣшението на Берлинскій конгресъ. Сега Австрийското правителство, което се вижда, че има по голѣмъ интересъ, ако и да не е крайдунавска държава, ако и да не е крайбрѣжна въ значението на Берлинскій трактатъ, Австрийското правителство се появи съ единъ проектъ, тѣй називаемъ «предъ-проектъ», познатъ подъ името «avant-projet». Това правителство е зело да тълкува 55 чл. отъ Берлинскій трактатъ, именно този, който говори за пограничнитѣ държави, и за коммисията, която се състави отъ тѣхъ. Австрийското правителство изисква, щото да се състави една смѣсена коммисия, състояща отъ тритѣ погранични държави, и която да има исключително воденъето на тая частъ отъ Дунава, която се прос-

тира отъ Желѣзнитѣ врата до Галацъ. Това бѣше първото предложение. Второто предложение бѣше, че въ тая коммисия трѣба да засѣдава и Австрия; третъто, че Австрия трѣба да има председателството, и не само председателството, но въ случай на споръ и рѣшающъ гласъ; четвъртото предложение бѣше, че тѣзи коммисия трѣба да е независима отъ Европейската коммисия, която засѣдава въ Галацъ.

Тѣзи Австр. проекти се предложиха и на Княжеското правителство, което счете за своя длъжностъ да отхвърли нѣкои отъ предложенята; именно то каза, че не счита за нужно да подига въпросъ, дали Австрия има право да засѣдава въ тѣзи коммисия. То обяви, че понеже Австрия е натоварена отъ Берлинския конгресъ за изравнение по добъръ пѣтъ въпросътъ за плаванъето прѣзъ Желѣзнитѣ врата, признава ѝ правото и тя да засѣдава. Второ, Австрия понеже е една Велика Сила, Княжеското правителство признава ѝ правото на председателство въ коммисиата; но отказва на Австрия правото да има рѣшающъ гласъ въ тѣзи коммисия, и то по тази причина, че всѣки единъ може да види, че ако би да се приемеше послѣдното, тогава правото, което ни се даде да располагаме съ нашата, територия, става илюзорно; защото Австрия като има 2 гласа и като председателъ, тя може да прокара всичко въ своя полза. На този «avant-projet» положи и Ромъния своето вето. И благодарение на съпротивлението, което се захвана отъ малкитѣ държави и се поддържа отъ нѣкои отъ Великитѣ Сили, този Австрийскій «avant-projet» падна, и работата се виждаше, като че нѣма никакъвъ изходъ. Слѣдъ туй яви се прочутия проектъ отъ страна на представители на Франция въ Дунавската коммисия Камилъ Барера.

Този проектъ се провъзгласи именно като проектъ на една неутрална държава, която нѣма никакъвъ интересъ въ този въпросъ, и която само желае, Дунавътъ да бѣде свободенъ, и да се не прави никакво затруднение на свободното плаванье по тѣзи Европейска рѣка.

Проектътъ на Барера имаше 3 важни точки; той се съобщи на свое врѣме и на българското правителство. Бареръ излиза отъ тая точка зрѣния, че коммисиата, която Берлинскій трактатъ чл. 55 предписва, не е нищо друго, освѣнъ една подкоммисия на Европейската коммисия. Слѣдователно Европейската коммисия има пълна контрола върху тѣзи подкоммисия. Рѣшенята на тѣзи подкоммисия трѣба да се полагатъ на одобрението на Европейската коммисия. Когато има равенство на гласоветѣ и апелъ, трѣба да се прави на Европейската коммисия, и което е още по силно, тѣзи Европейска коммисия ще има всѣкога единъ делегатъ

въ подкоммисиата, и той ще има рѣшающъ гласъ както и другитѣ. Какво излиза отъ това? Излиза, че въ тѣзи подкоммисия ще бѣдѣтъ допустити да засѣдаватъ само България, Сърбия, Ромъния и Австрия, и всѣкога ще има въ нея по единъ членъ отъ Европейската коммисия. Въ тѣзи подкоммисия Австрийскій делегатъ щѣше да има 2 гласа; а делегатътъ на България, която е толкози заинтересована, както и Ромъния, щѣше да има единъ гласъ; щѣше да дойде редъ на Ромъния, съгласно съ Бареровия проектъ, да испрати свой делегатъ като членъ на Европейската коммисия, и тогава Ромъния, която има равенъ интересъ съ насъ, щѣше да има 2 гласа, а ние съ Сърбия единъ гласъ. Това бѣше първата точка на Бареровото предложение.

Втората точка на Бареровото предложение бѣше, че цѣлото течение на Дунава се подраздѣли на 4 части; двата брѣга се зиматъ на едно, и на всѣка една погранична държава се дава право въ една отъ тия секции на Дунава да назначи по единъ подинспекторъ; слѣдователно, за цѣлото течение ще бѣдѣтъ четири подинспектори. Въ първата частъ щѣше да има единъ сърбски подинспекторъ; въ втората частъ до Русчукъ щѣше да има българскій подинспекторъ; а въ другитѣ двѣ части щѣше да има ромънски подинспектори.

Това бѣше втората характеристическа черта на Бареровото предложение. И това тоже трудно можеше да се приеме; защото всѣкой единъ народъ, г-да, голѣмъ или малкъ, има своята народна гордостъ. Вие всички, когато днесъ пжтувате, вашитѣ патриотически чувства радостно се възбуждатъ, когато виждате българското знаме на равно съ другитѣ да се развѣватъ; чувствувате едно удоволствие, когато идете отъ странство, и на българското пристанище да видите българска войска, български чиновници и български офицери. (Шумни ржкоплескания !) Докачително щѣше да е за народното честолюбие, ако да виждаме на нашитѣ брѣгове да се даватъ заповѣди на нашитѣ префекти и драгуни отъ чуждестранни чиновници. Именно за това правителството на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО относително този Бареровъ проектъ каза, че преди да се произнесе за него, трѣба да му се даде гаранция, че и България тоже ще има представителъ въ Европейската коммисия, и че ако не ѝ дадѣтъ това право, ние не можемъ да приемемъ да се произнесемъ върху Бареровия проектъ; защото като имаме равни интереси съ другитѣ крайбрѣжни държави ние искаме, щото и да се третираме възъ условията на равноправността съ тѣхъ. И второ казахме, че ние не разбираме това вмешателство на чужди чиновници въ нашитѣ господарственни права, ние

не разбираме, какъ чуждитѣ чиновници да се распоредятъ на българската територия. И тъй ние тържественно заявихме интереситѣ, които България има възъ Дунава, и които сж равни съ интереситѣ на Ромъния и Сърпия. Ето по какви съображение ние се произнесохме по този начинъ върху Бареровия проектъ. Ромънитѣ се произнесохъ тоже почти буквално въ сжщия смисълъ. И тъй стана невъзможно и този проектъ да се тури въ дѣйствиe, и работата остана по прѣжното.

Тѣй стояхъ работитѣ, когато изненадѣйно се научихме отъ една телеграмма на агенцията «Хавасъ» и отъ вѣстниците, че въ Лондонъ се съставила една конференция за разрѣшениъ на Дунавскій въпросъ. Правителството на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО не получи никакво официално извѣстие за тая конференция, съ какво ще се занимава тя, и каква ще ѝ бжде задачата; това още и до днесъ незнаемъ официално. За това, тука се явяваше единъ пѣтъ, и той бѣше: да се отнесе Княжеското правителство до представителитѣ на Великитѣ Сили, т. е. къмъ тѣзи, които сж подписали Берлинския трактатъ, и да иска отъ тѣхъ, да се повика и България въ тѣзи конференция и да се приеме въ състава на Европейската комисия. Тѣй като това нѣщо имъ се извѣсти, и понеже нѣмаше врѣме, да се чака отвѣта имъ, и Княжеското правителство считаше за своя длѣжностъ, ако и да нѣмаше отговоръ отъ Великитѣ Сили, да испроводи въ Лондонъ човѣкъ, който ще застъпва интереситѣ ни; и неговото побуждение бѣше, че българското правителство не може да се намира далечъ отъ тамъ, дѣто се рѣшаватъ работи, които крайно интересуватъ България.

Пита се сега, имаме ли нѣкои основания, за да постѣпимъ тѣй или не? Основа на нашитѣ дѣйствия се намира въ обще приетото правило на международното право, че политическото влияние е и трѣбва да е съразмѣрно съ политическитѣ интереси. Колкото за вътрѣшното управление на една страна, има много теоретици, които поддържатъ правилото, че политическата участъ и политическитѣ права, трѣбва да бждатъ съразмѣрни съ тегобитѣ, които носи единъ човѣкъ; и отъ тѣзи тегоби заключаватъ, че които плаща повече даждии, трѣбва да има и повече права, поголѣма политическа участъ.

Това правило безъ изключение се приспособява въ международнитѣ отношения. Именно единъ народъ, интересуванъ въ единъ даденъ въпросъ, той има право, когато се разискватъ тѣзи интереси, да се чуе и неговъ гласъ. И това правило се поддържа още отъ едно поважно правило а то е, че ако глѣдаме на абсолютното начало на правото, имаме право да не допуснемъ, другъ единъ да се мѣси въ нашата

территория. А Дунавъ отъ българската страна до срѣда на течението, е българска територия, и нѣма другъ право да располага съ него.

Това е начало на което ний се основаме и ако се дѣйствуваше по това начало на правото, трѣбваше държавитѣ са постѣпатъ справедливо и да кажатъ: че ний имаме общий интересъ за свободно плавание по Дунава и да питамъ, можели Българското правителство да ни гарантира, че нѣма никакви пречества да се правятъ на свободното плавание; можели българското правителство да земе на себе си да пази свободното плавание противъ престѣпления, и да дава всичкитѣ улеснения, които се изискватъ отъ него като крайбрѣжното Княжество? Трѣбваше да питатъ това нѣщо и само ако би се правителството отказало, че не може да приема тази гаранция, тогава можеше да се каже на правителството: че понеже вий не можете да земете това врѣхъ себе си, то се натоварва другъ съ него. Но това нѣщо не е станало, и че тѣй трѣба да се постѣпи, за това има пречеденти въ други случаи. Именно пакъ въ Берлинския трактатъ, гдѣто останаха на нашата отговорностъ въпроси касаючи се до обще Европейскій интересъ. Искамъ да укажъ на международната желѣзно пѣтна линия.

Този въпросъ е толкова важенъ за интереситѣ на Европа, както плаването по Дунава; а пакъ Берлинскій трактатъ остави го на насъ, да се споразумѣме и да се задѣлжаваме или не, и какъ ще постѣпваме въ това нѣщо. И когато преди двѣ години Австрийското правителство поискаше да гарантираме, че за тази предвидена въ Берлинския трактатъ желѣзница ще имаме срѣдства да я направимъ, то нашето правителство протестира противъ това поведение, като каза: че Вий нѣмате никакъвъ интересъ да питате, да ли сме въ състояние да испълнимъ нашитѣ задѣлжения или не; когато дойде врѣме, ний ще ги испълнимъ. Тѣй трѣбаше да е и съ Дунавскій въпросъ; и Европейското попечителство трѣбваше тогава да се мѣси, когато би наше правителство казало; че азъ не съмъ въ състояние да защита свободата на плаването на Дунава. Или ако конгресътъ приемаше неутралитетъ на Дунава. Защото щомъ приемаше конгресътъ неутралитетъ на Дунава, то щеше да има въ послѣдствие, че приематъ и Вел. сили гаранция на себе си да поддържатъ този неутралитетъ.

Това нѣщо нестана и ний днесъ се основаваме върху общото правило на международното право което казва, че политическото ни влияние е съразмѣрно съ политическитѣ ни интереси. Ще ви припомнимъ че въ срѣдния вѣкъ, нѣмското общо право бѣше единъ видъ на международно право, и въ

това право имаше една староправна аксиома, която мислеше, че тамъ, гдѣто не искаха нашия съвѣтъ да не искатъ и, нашата работа. И това е правило на международното право, че щомъ налагаме на единъ чловѣкъ обязательства, слѣдватъ му и права, и когато му се налагатъ тегоби, трѣба да се пита и той. Върху това начало и българското правителство не се стѣсни никакъ, но испрати свой делегатъ въ Лондонъ, да защити правата му, който му даватъ Виенския, и Парижкия трактатъ и които Берлинския конгресъ призна на българ. правител. вързъ Дунава, и да покаже, че тая държава е рѣшена да поддържа тѣзи права; а ако станатъ нѣкой рѣшения безъ насъ, и ще дойде въпросъ да ни налагатъ обязательства, то ще да кажемъ, че ще си помислимъ и ний, преди да приемемъ нѣщо върху себѣ си. (Ржкоплескание). Въ този смисълъ бѣха инструкциитѣ, които правителството на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО даде на свои делегати.

Г-нъ предсѣдателъ на Министерскій Съвѣтъ въ послѣдното заседание ви исказа, съ какво се натовариха нашитѣ делегати. Тогазъ не бѣха се получили още извѣстия. Днесъ ги имаме и може да ви съобщимъ рѣшението на конференцията. На нашето заявление за приемане въ конференцията намъ ни се отговори, че България нѣма да се приема въ конференцията, но че ѝ се дава право да представи своитѣ интереси посредствомъ турския посланикъ.

На това нѣщо безъ по голѣмо маяние Княжеското правителство отговори на нашия делегатъ, че трѣба да протестира противъ това рѣшение, и трѣба да каже, че българското правителство не може да повѣри защита на своитѣ интереси на представителя на Отоманската Империя, и че слѣдователно понеже гласътъ му се не слуша, запазва си право, да се произнесе послѣ върху рѣшенията, които конференцията ще да земе. (Ржкоплескание). Нашия делегатъ е постъпилъ съобразно съ тази инструкция и подалъ е протестъ. Сжщото е направила и Ромъния. Сърбия за съжаление се отдѣли, като призна рѣшението на конференцията. Тѣй щото останахме ний и Ромъния на сжщото законно положение.

Може нѣкой да пита, да ли нашитѣ искания не сж превеличени, и да ли неискаме работи, които не сж за нашитѣ сили, които може би нѣма право да искаме? На това нѣщо пакъ ще отговоря съ Берл. трактатъ: 8 чл. на тоя трактатъ казва, че България се съставлява на едно автономно княжество, то е на едно княжество съ политическа автономия; като противопоставимъ на това, което Берлинския трактатъ опредѣлява за България, това което той казва за Румелия: т. е. че тя е една провинция съ административна автономия, подъ

сузеренитетъ на Портата, — то нашето международно положение става ясно и опредѣлено. Питамъ сега, какво трѣба да се разбира подъ думата «автономия»?

Тая дума е нѣщо неопредѣлено; въ международното право нѣма да намѣримъ обозначени, какви именно права принадлежатъ на една автономна държава.

Автономията зависи въ опредѣлението си просто отъ практика и прецеденти. И българското правителство отъ началото на сществуването до днесъ е тълкувало, че ний сме една държава съ пълно право на расположението върху нашитѣ мѣстни интереси и международнитѣ свѣзки, и самата свѣзка, която ни съединява съ Портата е трибутътъ, който имаме да плащаме; и практиката потвърждава това начало. Знаете твърдѣ добръ, че имаме нашата народна войска; тя не е териториална или мѣстна войска, не е милиция, но е народна войска; една войска, на която цѣлъ народъ се гордѣе; и която не е вързана на една или друга мѣстность, която не е свързана съ този или онзи окръгъ, но тя е една войска на една политическа държава.

Знаете още, че въ послѣдното врѣме Княжеското правителство е сключило единъ договоръ съ Високата Порта върху способности на сношенията, които ще има съ нея. Вториятъ пунктъ на тоя договоръ казва: че за всичкитѣ политически въпроси, послѣ всички въпроси, които се касаятъ отъ правителство до правителство, Българското Княжество се сноси посредствомъ своето агентство въ Цариградъ и М-ството на Външнитѣ работи. Какво е началото, което е припознато тука? Тука се признава най-напрѣдъ началото, че нашето правителство има въ Цариградъ нашето агентство, че има тамо единъ представител, който представлява едно правителство; и второ, се признае че има сношения съ Високата Порта съ сжщия каналъ, чрѣзъ който минаватъ сношения на правителства съ правителства, именно то има сношение съ Министерството на Външнитѣ работи.

А имало е и прецеденти, гдѣто съ Министерството на Външнитѣ работи сме трактирали въпроси, които сж чисто международни. Слѣдователно отъ сношенията между нашето Княжество и Портата излиза, че Портата припознава, че тука е едно правителство, което има пълно право на расположение върху своитѣ интереси, и е въ правото си да дѣйствува отъ своето име. Веднѣжъ, когато го призна за себѣ си, по никоя аналогия или основание не може да прави претенции, да иска да представлява България предъ другитѣ сили; толкозъ повече, че Портата нѣма тука на Дунава никакви прями интереси. И ако се наложатъ тегоби, то нече да е Портата, която ще ги носи, но е правителството

на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО задължено за това. И то обявява че щомъ тѣ ще се налагатъ безъ неговото съгласие, то неше да ги приема. (Ржкоплескание.)

Има и прецеденти, които псказватъ, че Виликитѣ сили тѣй сж рѣшили и признали правото на нашето правителство.

Когато бѣше въпроса въ Берлинския конгресъ за международнитѣ желѣзнодорожни линии, то въ Берлинския трактатъ се опредѣли, да се рѣши този въпросъ отъ една коммисия, съставена отъ Турция, България, Сърбия и Австрия. Ако тѣзи представители на Великитѣ сили, които засѣдаха въ Берлинския конгресъ, подразумѣваха, да се недаватъ на България политическитѣ права, то нещѣха да турятъ този членъ и щѣха да кажатъ само: отъ коммисията състояща отъ представителитѣ на Турция, Сърбия и Австрия.

Отъ протоколитѣ на Берлинския конгресъ се вижда, че тии, които засѣдаха въ този конгресъ, виждаха, че ний Българе не се лесно мамиме, но напротивъ, че задължения, които искатъ да ни наложатъ, не ги приемаме, но че ги испитваме 3 пжти преди да ги земеме върхъ себе си; и въпреки всичко това, ако признаха правото да засѣдава България въ коммисиата а желѣзнодорожнитѣ интернационални линии, както и въ Дунавската коммисия, гдѣто се рѣшаватъ толкозъ важни въпроси за Европа, то нѣма съмнѣние, че сж излезли отъ тѣзи точка зрѣние, че ний имаме това право и то се постави въ самийтъ трактатъ. Това нѣщо исхожда отъ 55 членъ на Берлинския трактатъ, гдѣто се говори за коммисиата по Дунавския въпросъ; тамо припознаха България наравно съ Сърбия, и Сърбия бѣше независима държава. И знаете, че въ 3 засѣдания, които въ Галацъ имаше тая коммисия, българскитѣ представители засѣдаха заедно съ другитѣ, и въ много точки нѣкои рѣшения се недостигнаха благодарение на опозицията, която български делегатъ направи.

Турскитѣ представители протестираха и тогава, но коммисиата не е взела въ внимание тѣзи протести. Сжщото право на самостоятелнитѣ дѣйствия призна се и за въпроса спрямо богоугодни заведения и имущества, то е спрямо вакуфитѣ. А най важното е, че члена 10 на Берлинския трактатъ говори върху задълженията на България да поддържи търговескитѣ трактати и конвенции на Турция до тогазъ, до когато по взаимното съгласие на интересующитѣ правителства тѣзи трактати се неизмѣнятъ.

Тука несъмнѣнно се признава на Българското правителство правото, да дѣйствува отъ своето име и да има своитѣ представители тамъ, гдѣто се касае за неговий интересъ;

защото въ международни сношения нѣма точка, чрѣзъ която интересующитѣ страна да се застѣпватъ презъ другитѣ. Тука се касае за тѣхнитѣ и частенъ интересъ. Колкото за търговески трактати, и за тѣзи ни се дава пълно право да ги измѣняваме, стига да се споразумѣемъ съ интересующитѣ държави.

Питамъ сега, ако това нѣщо не е признание за нашето право, да дѣйствуваме като самостоятелна и независима държава, то какво може друго признание да бжде? Ако тѣзи прецеденции, тѣзи доводи и тѣзи заключения, отъ самото съдържание на Берлинския трактатъ ни даватъ право да дѣйствуваме като самостоятелна държава, то азъ не разбирамъ, какво нѣщо може да даде право на другъ, да дѣйствува въ нашето име? —

Имаме още единъ важенъ прецедентъ. Може да се каже, че Лондонската конференция е една конференция равна съ Берлинския конгресъ, то е че тя е едно събрание на представителитѣ на Великитѣ сили, за да тълкува съдържанието на Берлинския трактатъ; а слѣдователно, понеже ний не сме подписали този трактатъ, ний нѣмаме право да засѣдаваме въ тая конференция. Азъ ще отговоря съ това, което казахъ въ началото на рѣчта си: че неможеме да признаемъ политически задължения, до гдѣто не се иска нашето съгласие. Ний имаме интересъ, и тамо гдѣто имаме интересъ, трѣба да ни се чуе гласътъ. Ако Лондонската конференция се ограничи, както говориха вѣстници, да продължи пълномощията на Галацката Европейска коммисия, именно отъ Галацъ до устието на Дунава за 5 или 10 години, то ний никога нещѣхме да подигнемъ гласа. Тая работа интересува Европейскитѣ държави.

Но щомъ тази конференция рѣшава, да се приспособатъ правилници на Дунавската коммисия отъ Желѣзнитѣ врата до устието на Дунава, щомъ рѣшава върху оная частъ на Дунава, която принадлежи на нашата територия, то ние може да искаме, да се чуе и нашия гласъ въ тази конференция.

Ний имаме важни международни прецеденти, и то въ самийтъ Берлински конгресъ. Вий помните оная епоха, когато слѣдъ Св. Стефанский договоръ дойдоха ония дни на растревожение — събиранieto на Берлинския конгресъ.

Помните онова врѣме, когато нѣмаше Българина да не пита, какво ще стане, и да не чака съ нетърпѣние резултата отъ събравши се въ Берлинъ представители на Европейскитѣ държави. Тамъ, казваха, е събрано всичко, което Европа има найъ отлично; тамъ сж събрани по прецедентитѣ останали още отъ Наполеона, да нареждатъ сѣдбитѣ на

малките народи, на които не остава друго, освѣнъ на това рѣшение на Европейския ареопагъ да се подчинятъ.

Помните съ какъвъ страхъ, съ какво растревание и уважение глѣдахме на този конгресъ, и въ този конгресъ Ромъния, Гръция и Сърбия имаха случай да си искажатъ гласътъ.

Когато Берлинскитъ конгресъ засѣдаваше, помните добръ, че Ромъния и Сърбия бѣха въ сѣщото положение, както и ний днесъ. Наистина, тии имаха задъ себе си побѣди, съ които бѣха се отличили тѣхнитъ знамена, но международното положение бѣше оно на една васална държава.

Въпреки всичко това ще намѣримъ въ протоколитъ *plaidoyés* на Ромънскитъ и Сърбскитъ представители. Тамъ се допуснаха представителитъ на тѣзи двѣ държави да защитаватъ своитъ интереси, допуснаха на тѣхнитъ министри да искажатъ болкитъ на тия държави.

И гласовѣтъ имъ не само се чува, не само се съгласи конгресътъ съ тѣхъ въ много точки, но и днесъ протоколитъ на Берлинскитъ конгресъ свидѣлствуватъ за патриотическото въодушевление, съ което представителитъ на Ромъния и Сърбия защитаваха своитъ интереси.

Питаме, ако тогава, когато се рѣшавало за съществуването на държави и създаване на нови държави, се допуснаха Ромъния и Сърбия да си искажатъ своя гласъ, то питаме, какъ може България днесъ да се принуди да приеме рѣшения на една конференция — конгресъ — въ която се рѣшаватъ работи, които се касаятъ за България, безъ знанието и съдѣйствието на България.

Това може само тогава да се допустне, когато малките държави се признаятъ, че сж париясъ, когато се припознае, че върху тѣхнитъ сѣдбини може да се рѣшава, безъ да се пита тѣхъ, и че не сж нищо друго освѣнъ едно тѣсто, освѣнъ една материя, отъ която може да се зема едно парче, за да се залепи на друго мѣсто. Щомъ обаче се поставимъ на повисока точка зрѣние, щомъ признаваме началата на международното право, начала на божественната правда, да си управляватъ народитъ сами своитъ сѣдбини, тогава повтарямъ на основание на формалното право, на основание на прецедентитъ и материалното право и възъ основание на своятъ интересъ, Вългарското правителство има право, да иска да се чуе гласътъ му, когато се рѣшаватъ неговитъ сѣдбини. (Шумно ржкоплескание.)

И въ това искание нѣма нищо преувеличено, нищо, което излиза вънъ отъ правото, което ний имаме. Вий знаете, че ний Българетъ сме скроменъ народъ, ний необичае да се уравниваме на баснята, — сравнението на която е малко три-

виално, но позволете ми да го кажъ, защото е много сходно, — въ която жаба искала да се подкова.

Ний съзнаваме нашето положение, ний знаеме това, което имаме право да искаме и да чакаме, и въ това сме силни. Че и за нашия народъ има въ бѣдѣще предпазена една сѣдба поцвѣтуша и подобра отъ сегашната, за това нѣма никой Българинъ да се съмнява. И ний сме увѣрени въ това, защото историята посочва това; ний чакаме и ще чакаме съ търпение, защото нашето търпение се поддържа отъ вѣрата въ неизбежното изпълнение на предписанията на Провидѣнието. Веднѣжъ Българскитъ народъ е повиканъ да играе една роль, то какви пречки и затруднение и мъки да му се правятъ, той ще изпълни това нѣщо съ сѣщата неизбежностъ, съ която ставатъ природнитъ явления. (Ржкоплескание).

Ето за това, г-да, ний неподигнахме формаленъ въпросъ, ний не щемъ да ни третираатъ като една Велика Сила; но колкото сме малки и скромни, — въ съзнанието на нашето бѣдѣще и нашитъ задачи, ний искаме тамъ, дѣто ни е правото, да ни се чуе гласътъ. Ний искаме, да се приспособи старото нѣмско право и старий нѣмскитъ законъ, послѣдствие на което е: «че тамо, дѣто рѣшаватъ за нашитъ задължения, трѣба да ни викатъ и да искатъ нашитъ съвѣти»,

На това се основаваме и ние, като искаме, да се приемъ въ конференцията. И ний казваме: че международнитъ договори, които до сега се заключиха, както и всичкитъ конгреси, които се до сега събирали, сж признали интереситъ на крайбрѣжнитъ държави, въ въпроситъ за плаването по Дунава. А тамъ дѣто има интереси, има и право. Международното право дава ни правото на пълно разположение връзъ брѣговетъ на този Дунавъ, който играе такава роль въ нашитъ народни пѣсни и въ нашата народна история. Формалното и материалното право и прецедентитъ ни потвърдяватъ въ това наше искание. И азъ мисля, че сѣки единъ намѣрва съвършено справедливо нашето искание, да нестане чужденци въ нашето собствено отечество.

Ако днесъ да ни отнематъ едно право, утрѣ друго, то ще се намѣримъ въ сѣщото положение, както въ басня онзи скитникъ Евреинъ, който трѣба да се скита по сичката земя и не може да намѣри мѣстото, гдѣ е негово отечеството.

За това повтарямъ, че ний считаме за длъжностъ да кажемъ: ако не ни питатъ, ний нѣма да се считаме задлъжени да изпълняваме онова, което ще рѣшатъ. (Ржкоплескание. Дълго и живо одобряване). Кое то искаме, то е нашето право и на него и настояваме. Има едно нѣщо, което правител-

ството е държало сѣкога, и ще държи както лозинка и за на-
прѣдъ, и то е, че сѣкому трѣба да се отдава своето и спра-
ведливото, и то еднакво за всичкитѣ, били тѣ наши прия-
тели или неприятели; люди или народи, на които имаме
симпатии или не, трѣба да имъ се отдава справедливостъ.
Слѣдователно отъ Лондонската конференция ний неискаме
нищо повече, отъ колкото имаме право, и искаме само да
ни се даде пълна справедливостъ въ това, което е наше!
(Ржкоплескание и живо одобряване).

Предсѣдателъ: Давамъ отидиъ за 10 минути.

(Послѣ распусть).

Предсѣдателъ: (Звъни.) Засѣданието се открива изнова.
Думата има г-нъ Аневъ.

Аневъ: Г-да, ний прибърахме да излѣземъ на отидиъ,
и азъ не успѣхъ като такъвъ, който възбудихъ тука въпроса
за Лондонската конференция, да благодаря и да кажа, че на-
пълно сподѣлямъ възглѣדותъ на правителството спрямо
Лондонската конференция. Прочее азъ предлагамъ, търже-
ственно да обяви Народното Събрание своето съгласие съ
тая политика на правителството. (Гласове: съгласни.
Шумни ржкоплескания).

Предсѣдателъ: На дневенъ редъ е второто четение на
законопроекта за черкезскитѣ и татарскитѣ земи. Г-нъ до-
кладчикъ на комисията, която е разглѣдала този законо-
проектъ, да заеме мѣстото си и да го прочете изъ цѣло.

Докладчикъ Аневъ (Чете го. Виждъ мин. протоколъ).

Иорданъ Шишковъ: Азъ само ще питамъ г. Министра
на Финанситѣ, да ми отговори на това: по случай, че частни
земи сж дадени на ополченци и български преселенци, кои
сж тѣзи «български преселенци»?

Министръ Начовичъ: Тия сж преселенци отъ Тракия
и Македония, нѣкои има даже отъ България, които сж из-
лѣзли отъ планинскитѣ мѣста къмъ полетата.

Иорданъ Шишковъ: Туй поне щѣхъ да попитамъ, за-
щото ако бѣше само за Македонцитѣ, знаа, че ги има: нъ азъ
знаа, че има и такива, които сж побѣгнали отъ туй мѣсто въ
онуй и се считамъ, че сж станали стопани на новозаетитѣ
имъ мѣста. Азъ искамъ да знаа, станали ли сж и тѣ сто-
пани или не, когато сж оставили селата си, и сж отишли
единъ часъ по-далеко и сж занели други мѣста?

Министръ Начовичъ: Такива преселенци които сж
отъ вжтрѣ България, трѣбва да си купятъ земи отъ празд-
нитѣ земи, турски или български. Ако тѣ сж взели прави-
телствени земи, тѣ не могатъ да ги стопаниеватъ, освѣнъ
съ аренда, или ако правителството рѣши да имъ се про-
даждъ.

Докладчикъ Аневъ: Такива преселенци има и отъ
Россия, които въ 1862—64 год. сж се изселили. Такива
има въ Добродолскій топракъ въ Ломскій окръгъ. Тамъ
има преселенци, които сж се върнали отъ Россия въ 1878—
1879 год. и тѣмъ е дадена земя, частъ отъ която принад-
лежала на село «Слива», жителитѣ на което, когато се на-
сѣлявали черкези и татари, правителството распрѣснало по
други села. Слѣдъ нашето освобождение, тия селяни се за-
върнаха на своитѣ стари огнища, и тогава една частъ отъ
тѣхната стара земя имъ се възвърна, и по-послѣ имъ се
отстъпи и отъ Добродолската мѣра, която принадлежеше на
рускитѣ преселенци, и въ която влизаше частъ и отъ ста-
рата Сливанска мѣра, която Сливанчени имаха право да си
я зематъ, и особено като се знаеше, че тѣзи (рускитѣ)
преселенци, които дойдохъ, бѣха малко, а се предполагаше
да бждътъ 150—200 семейства; нъ и тая не бѣше до-
статочна за тѣхъ (за Сливанчане); понеже тѣ като бѣха из-
бѣгнали преди 15—20 год., се бѣха размножили и дойдоха
хора повече, то за това изъ ново пакъ имъ се отстъпи земя.
Най-послѣ тѣ оправдаха напълно распореданията на пра-
вителството чрѣзъ своето трудолюбие, което се очакваше
отъ тѣхъ.

Иорданъ Шишковъ: Тия хора, за които казва г-нъ
Аневъ, иматъ право: нъ намъ е думата само за тия села,
които отъ освобождението на самъ, напустнаха своитѣ
жилища и земи и отидоха въ други села черкезки и та-
тарски, тѣй като земитѣ тамъ бѣха по-хубави. За това тѣй
като каза г-нъ Министръ на Финанситѣ, че тѣзи хора не
могътъ да станътъ притѣжатели на тѣзи земи, азъ бихъ
молилъ да се предвиди това нѣщо въ този членъ.

Димитръ Попповъ: Има преселенци, които сж дошли
отъ Ромѣнска Доброджа, т. е. отъ Тулченско, и на тѣхъ сж
давани земи, а тѣ сж по-богати отъ тукашнитѣ, и за тия
земи станаха разни препирни.

М-ръ Начовичъ: Има законъ за преселенцитѣ, и пра-
вителството се е водило по този законъ. На тѣхъ прави-
телството, на основание на този законъ, е отстъпило земя.
А тѣ имали ли сж срѣдства или сж нѣмали, то се испитва
отъ окръжнитѣ управители и окръжний съвѣтъ, по рѣше-
нието на който управителитѣ сж правили по-голѣми или
мѣ-малки отстъпки, като сж дѣйствували на основание на
единъ съществующъ законъ.

Докл. Аневъ: Освѣнъ тѣзи има и други Българи, ка-
толици, които сж се изселили изъ Свищовско презъ 1740
год. въ врѣмето на Мария Терезия. И тия Българе сега се
завърщатъ назадъ, велѣдствие на което правителството се

е распоредило, да се заселятъ не далеко отъ тѣхнитѣ бивши стари жилища въ Свищовскій окръгъ. И разбира се, тѣ сж заселени вече, ако би да нѣматъ достаточна земя да работятъ, да имъ се отстъпи още. За тѣхъ трѣба да се предвиди, въ случай че близосжседнитѣ села заявятъ, че сж тѣхни земитѣ, да не могатъ да се испадятъ тѣзи Българи, а претендантитѣ да се възнаградятъ съ други земи.

Попшовъ: Отъ тѣзи преселенци около три стотини, окръгъ свѣтъ е заселилъ въ турски села, на които жителитѣ не се бѣха завърнали; но сега като се завърщатъ и заселяватъ въ сжщитѣ села, какъ ще стане съ тѣзи преселенци, които сж заселени въ тѣхъ и сж правили къщи? Какъ ще се постъпи съ тѣзи преселенци?

М-ръ Начовичъ: Тѣзи мъчнотии сж се появили тукъ тамъ, но тѣхното премахване зависи отъ усмотрението на окръгъ свѣтъ, които ще разгледатъ тѣзи нѣща, и ще представятъ, какъ е възможно да стане рѣшението на този въпросъ. Ако би да има близо мѣста, които би могло да се дадѣтъ на преселенцитѣ заселени на турски мѣста, тѣ ще имъ ги дадѣтъ, защото такъвизъ мъчнотии, трѣба да се рѣшатъ по единъ или другъ начинъ. Има законъ, който позволява да се заселватъ преселенци въ България; отъ друга страна турцитѣ иматъ право да си владѣятъ тѣхнитѣ земи. Правителството рѣшава тѣзи въпроси, както намѣри това за възможно, слѣдъ като испита работата на мѣстото.

Велко Джоновъ: Сега като се подигна въпросъ за преселенцитѣ, българското правителство насели хора отъ Тракия и Македония, които незнаятъ български да хортуватъ. Послѣ се повърнаха други човѣци отъ планината и слѣзоха въ полетета и се заселиха въ село Александрово. Сега ония човѣци сж ограничени, и ходятъ да се жаловатъ въ окръгъ свѣтъ. Сега на тия човѣци като се земе земята, какво ще стане? Не могатъ да се мѣстятъ. Сега какво ще стане, ако се изгонятъ?

М-ръ Начовичъ: Азъ съмъ минувалъ прѣзъ това село и зарадъ туй съмъ се интересувалъ по-вече да разгледамъ и распитамъ за него. Тамъ е имало преселенци и правителството имъ било опредѣлило земя; но тѣ по-много сж си отишли, и селянетѣ изъ околнитѣ села сж зели земитѣ, работятъ ги съ аренда, тѣй щото не виждамъ никаква мъчнотия въ това. Околнитѣ села се ползватъ, като плащатъ на правителството аренда.

Бобчевъ: Тѣй сжщо и въ нашата околия има населени Македонци и отъ 3 — 4 год. насамъ, и сж смѣстени на три мѣста. Първо се биха насѣлили въ Бѣленско, послѣ ги премѣстиха въ Османъ-Пазарско и най-послѣ имъ показахъ

Тузлука. Тия хора сж сиромаси и се занимаватъ съ земледѣлие и обработване афионъ. Нѣматъ никакви мѣста, работятъ съ аренда и много пжти сж давали прошения, безъ да се е подобрилъ тѣхния поминѣкъ. Какво ще стане съ тия хора?

М-ръ Начовичъ: Азъ незная за туй, което говори г-нъ Бобчевъ и по мое врѣме не съмъ получилъ прошение отъ тѣхъ. Ако да бѣхъ получилъ, понеже има законъ, да имъ се даватъ земи — азъ щѣхъ да ги заселя въ нѣкои соватлъци и тамъ всекога щѣха да си глѣдатъ свободно работата.

Иорданъ Шишковъ: Ще отговоря на г-на Джонова, за гдѣто подига въпросъ, че ония, дѣто сж заселени на черкезски и татарски земи, като се даватъ сега ва предишнитѣ имъ притѣжатели, какво ще стане съ преселенцитѣ. Азъ мисля, че той трѣба да види чл. 10-й, защото на ония предишни притѣжатели ще се дава обезщѣтение: или правителствена земя или парично възнаграждение; тѣй щото оиѣзи преселенци ставатъ притѣжатели на тия дадени земи.

Докл. Аневъ: Като спомѣнахъ по-напредъ католицитѣ преселенци, които сж се изселили въ първата половина на 18-ий вѣкъ, има да приложя, че сега като захванаха да се върщатъ тука, бѣха испроводили една депутация до Свищовскій градски свѣтъ, за да го молятъ да имъ укаже земя. Въ послѣдно врѣме нѣколко фамилии се преселиха, но съ жалость исповѣдахъ, че Австро-Маджарското правителство имъ правило разни и голѣми мъчнотии за тѣхното изселване; и до колкото четохъ въ вѣстникитѣ, нашето правителство било влѣзло въ споразумѣние или въ преписка съ Австро-Унгарското правителство, за да даде обяснения. Желателно е, да ни каже г-нъ М-ръ на Външнитѣ Дѣла, ако сжществува подобна преписка за улеснение преселението на тия наши братия.

М-ръ Д-ръ Стоиловъ: До колкото зная, имаше нѣкакви преговори между нашето правителство и Австро-Унгарското по този въпросъ, и ако се не лъжа, М-вото е влѣзло въ преговори, за да се позволи да се изселятъ тѣзи хора; но положително незная и не можъ да Ви кажа, до какъвъ резултатъ е достигнала работата, защото не съмъ видѣлъ дѣлото. Но азъ мисля, че тѣ ще се улеснятъ значително, щомъ се измѣни законътъ за българското поданство; защото въ новия законъ за поданството се предвижда право на Българитѣ изъ вънъ Княжеството да се заселяватъ тукъ, стига само да иматъ разрѣшението на правителството, дѣто сж тѣ сега, и ще се направи една законна почва за това нѣщо.

Бобчевъ: Понеже г-нъ М-ръ на Финансиитѣ отговори, че трѣба да се поканятъ на други мѣста, незная, да ли ще може да стане това съ хора, които иматъ по 5—6 членове въ фамилията и които едвамъ сж спечалили по нѣколко пари да си купятъ кѣщи. Зарадъ туй, споредъ менѣ, никакъ неприлича такива хора, да се мѣстятъ отъ едно мѣсто на друго, но тамъ да си останатъ, гдѣто сж заселени и дѣто сж упознати съ мѣстото и хората. По прилично е, окръжнитѣ съвѣти да извѣстятъ на Министерството, каждѣ се намиратъ такива хора и тия хора да се урахатятъ.

Попповъ: Правителството и това трѣба да има предъ видъ, че турцитѣ иматъ по-много земя. Тѣ нѣматъ по 10 или 50 дюлюма, но по 1000—1500. Той (турчинътъ) като е ходилъ въ Анадолъ, кисналъ на горѣ на долу и не му останало нищо, за да може да обработва всичката си земя, отива, гони преселенцитѣ и имъ прави разни мѣчнотии и пречки, и не ги оставя да орятъ; отъ друга страна преселенцитѣ не му даватъ земята, защото има ниви не само за него но и за 50 души, и като не може да работи сичкитѣ, не дава ни десетъкъ. Зарадъ туй, трѣба да се позволи на тѣзи преселенци да работятъ тѣзи земи, или нека правителството да купи тѣзи ниви за да ги раздаде на други преселенци, за да ги работятъ.

Дуковъ: Щѣхъ да говоря върху общинскитѣ земи, но мисля че върху частнитѣ земи се говори сега. Въ нашитѣ села се населиха двѣ три села черкези, дѣто нѣмаше нито частни земи нито общински, по между двѣ три села. Видѣха за добръ и имъ се даде правителствена земя, за да изсечатъ горитѣ съ помощта на околнитѣ села. Съставиха се нови села, тѣй щото черкезитѣ отъ тогава насамъ притѣжаватъ тия мѣста и станаха стопани на тѣхъ мѣста и преселиха се само нѣкои отъ тѣхъ. На тия мѣста дойдоха преселенци кое отъ Шишка, кое отъ Едренско, съставиха село тамъ гдѣто бѣше Казакъ-Дере. Сега споредъ тозъ законъ чл. 6-ий, като се казва общинскитѣ земи да се връщатъ на притѣжателитѣ, то да ли не ще се възползуватъ нѣкои села и да искатъ да имъ се повърнатъ тия мѣста или да имъ се даде възнаграждение. Тѣ и до сега сж ходили при окръжнитѣ съвѣти, да искатъ да имъ ги възвърнатъ, но сега тоя членъ като казва, че непременно общинскитѣ земи да се върнатъ на притѣжателитѣ, какво ще стане съ новитѣ притѣжатели: ще ли да бѣдѣтъ ступани, като не била правителствена земята а общинска, или да се дигнатъ отъ тамъ, или пакъ трѣба да се възнаградятъ тѣхнитѣ първи ступани?

М-ръ Начовичъ: Азъ напълно сподѣлямъ мнѣнието на г-на Дукова и ми е жалъ, че вчера тозъ членъ се измѣни. Менѣ се струва, че щѣше да бѣде много по-хубаво, ако си останеше членътъ, както бѣше напърѣдъ, защото именно въ такива случаи правителството ще можеше да влѣзе въ споразумѣние съ окръжнитѣ съвѣти, и щѣше да се види, да ли отъ нужда се каратъ за земята тия хора или отъ лакомия. Ако би да остане члена тѣй както рѣшилите, сиречъ че тази земя, за която се каратъ бившитѣ притѣжатели, нѣматъ нужда отъ нея, правителството ще има право, да я остави на сегашнитѣ притѣжатели. Отъ друга страна азъ се радвамъ, гдѣто г-нъ Попповъ подигна въпросътъ, че нѣкои отъ възвращающитѣ се сега преселенци имали повече земя, отъ колкото могли да обработватъ и пр. Азъ бихъ желалъ, да се дадеше право на правителството, да може дѣто намѣри за нужно, по предложението на окръжнитѣ съвѣти и съ удобрението на Държ. Съвѣтъ, да купува таквизъ земи. Имало е случаи, дѣто земи сж се предлагали на правителството съ твърдѣ ефтини цѣни; такива земи би могли да се раздаватъ на преселенци било изъ Македония, било изъ Добруджа и пр. Зарадъ туй не би било злѣ, ако Нар. Събрание се произнесе, че таквизъ земи, правителството да може да ги купува съ удобрението на Държавния Съвѣтъ съ цѣлъ да ги раздава на преселенцитѣ, за да има какво да работятъ. Азъ мисля, че Нар. Събрание нѣма да сбърка и нѣма да си противорѣчи, ако направи таково постановление; защото въ единъ членъ по надолу явно се казва, че правителството може да възнагражда бившитѣ притѣжатели съ пари или земя, и особено защото въ многи случаи, похубаво е вмѣсто пари да се дава земя.

Поповъ: Напълно се съгласявамъ съ г. М-ра на Финанситѣ, защото тѣзи земи сж много. На пр. мнозина иматъ по 1500 и 2000 дюлюма, а нѣматъ хора, нѣматъ добитѣци, за да можѣтъ да ги обработватъ. Тамъ има твърдѣ малко хора, заради това и цѣната на тия земи е твърдѣ нищожна и малка. Заради това, съгласенъ съмъ съ мнѣнието на г-на М-ра на Финанситѣ, правителството да купува тия земи.

М-ръ Начевичъ: Ще ви привѣдѣ единъ примѣръ: Около-Балчикъ има имущества на единъ паша, който предложи на правителството да ги купи. Тия земи сж много добри; има гори, ниви и ливади, а цѣната бѣше отъ 1—2 франка на дюлюмъ; пространството е такова, щото на него можѣтъ да се засѣлятъ едно, двѣ и даже три села. Но правителството, като не е имало право да купува такива земи, се въздържа, макаръ Държ. Съвѣтъ и да се съгласи на това. Затога, пакъ повтарямъ, че не би било злѣ, да се произнесе Нар. Съ-

бране, че въ такъвизъ случаи, Министерството може съ съгласието на Държ. Съвѣтъ да купува земи, за да ги дава на преселенците. (Гласове: съгласни!)

Бошнаковъ: По поводъ на това ще спомѣна, че въ Кесаровската и Търновската околии, отъ гдѣто има много изселени турци, явяватъ се хора търговци и спекуланти, преправатъ и тргуватъ съ такива земи и даже съ къщи и си зематъ паритъ само отъ керемидитъ. Чини ми се, че имаше едно предложение отъ страна на Окръж. Съвѣтъ въ Търново, да се отпусне единъ фондъ, щото цѣлия тозлукъ — който се изселва — да се недава въ рѣцетъ на търговци; а между това, ако го преправува правителството, ще му остава голѣма полза. Заради това желателно е, въ протоколитъ да се постанови, щото правителството на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО, дѣто намѣри за нужно, да преправува имуществата на цѣли села, които се продаватъ съ нищожни цѣни, и послѣ да ги преправува или дава на преселници, по предложение на окр. упр. съвѣти. Това именно искахъ да поддържа.

Иорданъ Шишковъ: За да се купуватъ земи и раздаватъ на преселенците, то е добръ, но г-нъ М-ръ Начовичъ каза, че дѣто ще се даватъ за земитъ на онѣзи, на които земитъ сж дадени на опълченци или преселници, вмѣсто да имъ се даватъ пари, — да имъ се дава земя. Затова нѣщо искахъ да кажа, че то не е възможно, защото единъ чловѣкъ може да е въ София, а пакъ земята може да е въ друго село. Кой ще земе останалата земя? Заради това на него не съмъ съгласенъ; на другото съмъ съгласенъ.

М-ръ Начовичъ: Азъ неразбирахъ работата тѣй, както я е разбралъ г-нъ Шишковъ. Има много небългарски земи, които се необработватъ, а отъ друга страна има преселници, които нѣматъ земи за да работятъ, тѣй щото има земи и хора, които стоятъ празни. Разбира се, че сега немогатъ да се допуснатъ цѣли села, да се преселяватъ отъ близнитъ мѣста и да се мѣстятъ отъ едно мѣсто на друго. Това не е никакъ въ интереса на страната, особено когато това се прави безъ уважителни причини.

Дуковъ: Азъ заради това неможахъ да се обясня никакъ за частнитъ земи и за нѣкои отъ правителственитъ. Азъ казахъ за общинскитъ земи, че не трѣба да се считатъ за правителствени, нито правителственитъ за общински; защото азъ зная, че има днесъ много дѣла въ сѣдилищата, дѣто много общини искатъ да отнематъ правителственитъ земи за общински, и тѣзи общински мѣста, споредъ тозъ членъ, иматъ пълно право самитъ стари села да ги усвоятъ. Много общини налегатъ да зематъ тия земи, влачатъ се по

сѣдилищата, щото всѣки може да каже, че наистина тѣзи хора сж стѣснени. На преселенците се е указало това мѣсто и го работятъ, но старитъ притѣжатели всѣки день спорятъ съ тѣхъ. Сега тия хора, ако се онеправдаятъ, ветхитъ притѣжатели могатъ да зематъ имуществата си и да ги притѣжаватъ; и ако ние опредѣлимъ това, какво ще стане съ онѣзи, които сж заселени? Бива ли да се покаратъ на друго мѣсто? Може ли да имъ се покаже друга земя, когато тѣ на първитъ си заселища сж направили и къщи? Туй искахъ да зная какво ще стане, защото щомъ приемемъ тозъ законъ, ще трѣба въ сжщото врѣме да изселимъ тѣзи преселници, тогава съ тѣзи хора, какво ще стане? Ако дадемъ възнаграждение на тѣхъ, ще откупимъ земнитъ имъ и на другата страна да се върнатъ. Туй е било общинска земя. Това именно искамъ да зная: на общинскитъ земи, могатъ ли да стоятъ преселенците или не.

Поповъ: Азъ мисля, че за което приказва г-нъ Дуковъ, това е доказано. Туй е било по-напрѣдъ на 5—6 села. Тамъ турцитъ почти замѣстиха едно черкезско село. Затова искахъ, да се опредѣли това подобрь.

Иорданъ Шишковъ: Както виждамъ, въпросътъ се възбуди за чл. 11, а ние тука разправяме чл. чл. 6, 7, 8 и 9. Заради туй, по-добрь е, да се рѣши по-напредъ въпросътъ, който се възбуди, именно тѣзи хора, които сега сж населени на общински земи, какво ще се прави съ тѣхъ? Ако не сж притѣжатели на сегашнитъ земи, да се види и послѣ да разискваме другото.

Предсѣдатель: Ми се струва, че най-добрь ще бѣде, ако г-нъ Шишковъ формулира своето предложение, за да се положи на вотирание на Нар. Събрание.

Иорданъ Шишковъ: Азъ бихъ го формулиралъ както трѣба, но мосто мнѣние е, за да се необезщетяватъ тия жители; но г-нъ М-ръ на Финанситъ е на мнѣние, че тѣ не трѣба да бѣдятъ притѣжатели на онѣзи мѣста. Заради това трѣба да кажемъ, като върху какво овнование не трѣба да бѣде тѣхна собственостъ тая земя.

Докл. Аневъ: Предложението на г-на Шишкова, съгласно съ чл. 23-й отъ правилникътъ, трѣба да се поддържа отъ $\frac{1}{4}$ часть отъ представителитъ. И тогава може да се разисква върху него.

Предсѣдатель: Какво мисли г-нъ Поповъ за своето усно предложение, за да се предостави на правителството да купува земи, за да ги дава на преселенците, съ което предложение бѣше съгласенъ и г-нъ М-ръ на Финанситъ. Г-нъ Поповъ желае ли да формулира своето предложение, което

да се внесе въ протокола, за да бжде за напредъ както едно ръководство на правителството?

Поповъ: Това каза и г-нъ М-ръ, че трѣба да се мине въ протоколътъ, за да се ръководи отъ него правителството, когато стане нужно.

Председателъ: Тогава трѣба да се формулира, за да се забѣлѣжи въ протокола, или желае Нар. Събрание, щото предложението, което прави г-нъ Поповъ да се земе подъ внимание, да се разисква, и най-сетнѣ да се гласува за него и да се забѣлѣжи въ протоколътъ. Предложението на г-на Попова е това: да се позволи на правителството да купува въ случай на нужда частни земи, които да дава подирѣ на преселенцитѣ, мнѣние, което вече и Държ. Съвѣтъ билъ приелъ, споредъ както съобщи г-нъ М-ръ на Финанситѣ.

М-ръ Начовичъ: Сир. въ единъ такъвъ случай, когато министерството предложи на Държ. Съвѣтъ и Държ. Съвѣтъ одобри, това трѣба да се рѣши отъ Народното Събрание.

Шивачовъ: По напредъ да се говори върху този въпросъ, и за това нека г-нъ Поповъ промѣни своето предложение съ 2 думи. Той предлага да се позволи на правителството да може да купува въ нѣкой случай частни земи и да ги дава на преселенцитѣ. Така ли е неговото предложение? До колкото помня, нѣкои г-да казаха, че правителството, има твърдѣ много совати, и когато има толкось много совати, които може да се даватъ, тогава защо да се позволява на правителството да купува още земи и да ги дава послѣ? Значи ний искаме да направимъ съ това, правителството да стане особенъ търговецъ; да купува и продава земи. Но може би г-нъ Поповъ желае друго.

Мецовъ: Не виждамъ да има нужда да се купуватъ земи, освѣнъ гдѣто има изселени турци; както напр. въ Тузлука. Казва се, че до 15 януарий онѣзи, които не се върнахъ, загубватъ си правото. Ний имаме такъвъ случаи, че ето хиляди дюлюми земя имаме на хиляда черкезски къщи, а днесъ сж само 200 или 300 къщи населени, на които правителството даде по хиляда гроша да си купятъ волове, а тѣ ги похарчиха за други потрѣби. Това се случи съ 100 къщи. За това азъ ще кажа, че стига само да дойдатъ преселенци, има много земи за обработване, които сега сж пусти.

Бошнаковъ: Г-нъ Шивачовъ искаше нѣкои обяснения отъ г-на Попова по неговото предложение, което подкрѣпи. Такова обяснение считамъ за нужно да дамъ: Въ Търновскій окръгъ Бесаровска и Еленска околия има много села изселени. Отъ тѣхъ мнозина мѣстни жители купуватъ съ никаква цѣна ни съ стотата частъ отъ цѣната тѣхнитѣ иму-

щества и горитѣ имъ и ги опустошаватъ, тѣй щото гдѣто бѣха по-напредъ турски земи, сега сж станали български. Заради това ако Събранието земе мѣрки, та постанови или предложи или се запише въ протокола, щото правителството да може да купува отъ тѣзи земи, и съ време да ги раздава на преселенцитѣ или да ги препродава (това е неговата работа), не щѣше да бжде злѣ. За това предлагамъ, да се запише и приеме това, защото то е въ интереса на правителството.

Председателъ: Ще ми се позволи да попитамъ: дали г-нъ Поповъ, както и г-нъ Бошнаковъ желаятъ, подобно предложение да се внесе въ законопроекта, който се разглѣдва сега, или въ протокола. Въ случай, че тѣ желаятъ да се внесе въ законопроекта: разбира се, тогава трѣба да формулиратъ своето предложение, да се разисква, за да може Нар. Събрание, да се произнесе върху него. Ако ли пакъ тѣ желаятъ, това предложение да се внесе само въ протокола, тогава ми се струва, ще бжде много по-удобно, ако го оставихме за по-подирѣ, слѣдъ като разглѣдаме окончателно законопроекта. Подирѣ може да се направи предложение, да се разисква и да се запише въ протокола.

Бошнаковъ: Тѣй като този законъ е за черкезскитѣ и татарскитѣ земи, а предложението се касае за друго нѣщо; за това по-добрѣ е, да се запише въ протокола.

Поповъ: Питамъ г-на Шивачова, че ако едно турско село има 20 преселенци а нѣматъ земя, и правителството нѣма да имъ даде, и като дойдатъ турцитѣ, искатъ да ги испадятъ: какво ще прави правителството, и какво ще стане съ преселенцитѣ?

Председателъ: Ще забѣлѣжа на г-на Попова, че ако е възможно да заяви най-напредъ: да ли желае това предложение да се внесе въ законопроекта за черкезскитѣ и татарскитѣ земи, или желае да се забѣлѣжи само въ протокола? (Поповъ: само въ протокола). Въ такъвъ случай трѣбва да се отложи и да се разглѣда законопроекта, на който сега става второто четение, и подирѣ да се поднови този въпросъ, който подигна г-нъ Поповъ, да станатъ потрѣбнитѣ разисквания върху предложението, което той иска да внесе въ протокола. Азъ бихъ молилъ г-да представителитѣ, да кажатъ, ако има нѣкой да направи нѣкой забѣлѣжка върху прочетения законопроектъ.

Секр. Щърбановъ: 8-ий чл. говори тукъ между другитѣ правителствени земи и за соватитѣ, и споредъ 8-ий чл. соватитѣ оставатъ на распореджанието на Народното Събрание, а чл. 9 казва, че ще се даватъ на публиченъ търгъ; нъ азъ мисля, че въ нѣкои совати има заселени

кѣщи по 20, 30, 50 и пр. За тѣзи заселени вече тамъ села въ нѣкои си совати, да ли тия ще се даватъ подъ наемъ, или ще се отстъпѣтъ на заселившитѣ се подъ извѣстни условия?

Шивачовъ: Азъ ще отговоря на г-на Щърбанова, че досегашний порядѣкъ, именно закона за землитѣ казва така, че щомъ правителството отстъпи една земля на единъ земледѣлецъ: то въ расстояние на 10 год. става нейнъ притѣжатель или собственикъ. Тѣй щото този въпросъ самъ по себѣ си се рѣшава. Щомъ има преселенци, които живѣятъ сега по соватитѣ, правителството не може да даде тѣзи земи на търгъ, щомъ ги отстъпило на преселенцитѣ.

Аневъ: Този въпросъ се рѣшава отъ самия законъ, и разбира се, че като преселенцитѣ се населятъ въ една страна, гдѣто правителството имъ е дало совати или друго, то се знае, че тѣзи земя нѣма да се дава подъ наемъ. Това се разбира само по себѣ си.

Каменъ Симеоновъ: Азъ искахъ да кажа нѣщо за сжщия чл. които г-нъ Щърбановъ предложи, че 9-ий чл. казва: «Пасбищата се отдаватъ на публиченъ търгъ; «защото има много села, които сж заселени въ пасбищата, които иматъ нужда отъ тѣзи пасбища, а когато знаятъ това хора спекуланти, отиватъ и наддаватъ сжжно. Желателно е да се каже, че пасбищата трѣбва да се опѣняватъ отъ окръжнитѣ съвѣти, и да се даватъ на ближнитѣ или на населенитѣ въ тѣхъ села; а не на публиченъ търгъ.

Секр. Щърбановъ: Истина, че г-нъ Шивачовъ даде обяснения, но тукъ не е въпроса отъ 10—15 год. а въпроса е за отъ години 2 или 3, гдѣто отъ много мѣста мѣстнитѣ жители отъ единъ и сжщия окръгъ сж заселени, напримѣръ въ Никополската околия слѣзли отъ планинскитѣ села и сж се заселили въ полескитѣ мѣста, напустнали сж тѣхнитѣ земи и сж занели чужди мѣста. Въпроса е за тѣзи. Предъ нѣколко дена бѣха дошли отъ Раховската околия двама преселенци, които се моляха, да се освободятъ т. е. да ги оставятъ на мѣстата, въ които бѣха заселени; защото, както казваха тѣ, принуждалъ ги окръжний съвѣтъ да се разнесжтъ по околнитѣ села. Тѣ сж хора, които сж заселени отъ 2 год. на самъ на основание на единъ законъ, и да ги принуждаваме сега да се мѣстятъ, то ще бѣде доста обременително. Именно отъ тази точка зрѣние водимъ, азъ предлагамъ, ако е възможно да се прибави, щото ако сж заселени нѣкои прѣди нѣколко години, да си оставятъ и за въ бѣдѣше да си стоятъ тамъ; и ако е възможно да имъ се отстъпи земята, която окръжний съвѣтъ като опѣни — да я платятъ.

Докл. Аневъ: Пасбищата или соватитѣ, както каза г-нъ Каменъ Симеоновъ, разбира се че трѣбва да се даватъ отъ правителството на публиченъ търгъ. Веѣкога Свищовскій окръженъ управителенъ съвѣтъ по распорѣжданieto на Министра на Финанситѣ е давалъ на публиченъ търгъ соватитѣ отъ Свищовскій окръгъ, и разбира се, че сж можли да участвуватъ и ближнитѣ села; и ако едно село има нужда отъ пасбище, то ще отива на този търгъ и ще може да го земе; а не тѣй даромъ или съ нищожна цѣна да имъ се даватъ безъ търгъ, това не може да бѣде. Колкото за всичкитѣ соватѣжщи и пасбища, тука е казано въ забѣлѣжката, че правителството или Финансовото Министерство се распорѣжда и съставя коммисия, която опредѣля цѣнитѣ, спорѣдъ качеството и количеството на земята. Тукъ този членъ се касае просто до ония случаи, че има нѣкои хора, които просто отъ лакомство оставатъ своитѣ земи и отиватъ та развалятъ соватитѣ.

Предѣдатель: Ще моля г-да представителитѣ, да се ограничатъ въ разискванията на единъ въпросъ, които се подигна, и да не подигатъ въ сжщото врѣме разисквание врѣхъ два въпроса, защото тогава мжчно може да се рѣшаватъ въпроситѣ. Г-нъ Щърбановъ подигна въпроса: какво ще стане съ онѣзи селяни отъ тугашнитѣ мѣста, които оставиха своитѣ села, заселиха се на правителственни совати, построиха си тамъ кѣщи, и се заловиха да обработватъ земята? Правителството ще ли ги заставя да се изселяватъ отъ тамъ, или ще имъ даде земитѣ подъ аренда? Трѣбва да се рѣши въпроса, които подигна г-нъ Щърбановъ, подиръ да се земе въ внимание въпроса, които подигна г-нъ Каменъ Симеоновъ за правителственнитѣ совати.

М-ръ Начовичъ: Никакъ не е желателно, щото нашитѣ земледѣлци да ходятъ отъ село на село като чергари: никакъ не е въ интереса на страната да се допуца, щото селяне първата година да иджтъ на едно мѣсто, втората да се премѣтятъ на друго, и като виджтъ че има нѣгдѣ подалеко по-хубава земя, да напуснатъ едвამъ устроенното си жилище и да отиджтъ да я завладѣятъ. Ако се позволи, г-да, такова нѣщо въ насъ, не ще може да има нито общини, нито администрации, нито нищо. Именно за туй трѣбва да се правятъ мжнотии на хора, които сж тѣй настроени. Тѣ въ веѣкой случай не трѣбва да се смятатъ като преселенци, нѣ трѣбва да се принудятъ да си купятъ земи, или поне да плащатъ аренда на правителството. Заради това азъ предлагамъ на 11 чл. да се прибави още нѣщо. Тосъ членъ гласи така: «Въ случай, че частни земи сж биле отдадени на ополченци или бѣлгарски преселенци, на тѣхнитѣ при-

тѣжатели се отпуска съответствующе количество държавна земя, тамъ гдѣто има такава или стойността на отнетата земя». Сега тукъ да се прибави: «жители отъ сѣсѣдни села, които сѣ завзели черкезски или татарски земи, не се смятратъ като преселенци». Сир. тѣ ще се считатъ като хора, които трѣбва да купятъ тѣзи земи или да ги наематъ отъ властѣта.

Шивачовъ: Азъ искахъ да кажа на г-на Щърбанова само едно нѣщо, че ако тѣзи хора сѣ преселени произвольно, разбира се, че не могатъ да се ползватъ съ тѣзи права, съ които се ползватъ преселенцитѣ. Въ тозъ законъ за преселенцитѣ е опредѣлено, че щомъ владѣятъ 10 год. една земя, дадена тѣмъ отъ правителството, тѣ могатъ да се располагатъ съ нея, както искатъ, и то става тѣхно притѣжание, съ тая само разлика, че въ расстояние на 10 год. никой нѣма да отчуждава тая земя. Сега ако тѣзи преселенци правятъ своеволия, като оставятъ своитѣ села и отиватъ на другадѣ, разбира се, че сѣ длѣжни да плащатъ аренда на правителството или пакъ да отстъпятъ земитѣ, които сѣ занели. Слѣдователно прибавката на г-на Начовича къмъ 8 чл. или къмъ 9 чл. и безъ това се разбира. Това е земя правителствена. Ако не иска да се ползува съ наемъ, той е длѣженъ да я исплати или да бѣде изгоненъ; тѣй щото тосъ въпросъ не трѣбва да се подига. Ако той не получава това право да я владѣе, или да се ползува съ наемъ, нѣма друго нищо освѣнъ такъвъ наемателъ да се испяди. Работата е ясна: ако преселеника се пресели съ позволение на правителството, той се ползува съ правата, които му дава закона за преселенцитѣ. Ако ли той не е преселенецъ, а е изъ околнитѣ села, въ такъвъ случай той не може да се ползува съ тѣзи права.

Мецовъ: Соватитѣ, които ги има, оставатъ въ расположение на Нар. Събрание. Въ Плѣвенско и Никополско не сѣ заселени отъ селяне. Има много празни земи близо край селата. Именно за тѣхъ трѣбва да се опредѣли коммисия, а не за соватитѣ които сѣ заселени и сѣ преобърнати на села. Това, ако си остане и за напредъ тѣй, не ще бѣде добръ. Селяне имаше отъ Тръстеникъ, които желаяха да имъ се дадѣтъ пасбища; окръжния съвѣтъ имъ далъ земя, тѣ продавали своитѣ имущества по 6—22 хиляди гроша, а искаха земя даромъ отъ правителственнитѣ совати. Това ще се продължава и за напредъ, ако не се тури нѣкакъвъ редъ на това.

Иорданъ Шишковъ: Друго нѣщо нѣма да кажа, освѣнъ че предложението на г-на М-ра на Финанситѣ е твърдѣ умѣстно и трѣбва да се приеме.

Каменъ Симеоновъ: Това дѣто говори г-нъ Мецовъ, че тамъ има много земи, но тия пасбища сѣ въ Балкана и не могатъ да се работятъ, и тѣзи хора сѣ, които нѣма кждѣ да каратъ стоката си и си продадохъ имущества по за 120 гроша, или 120 лева да кажа, на сѣщитѣ селяне. Именно за това трѣбва да се заблѣжи, че тия нѣколко пасбища, на които селянетѣ си искарватъ стокитѣ тамъ, трѣбва да имъ се позволи да се ползватъ, защото много прошения има подадени.

Марко Велевъ: Г-да! На тозъ въпросъ (Гласове: съгласни!) който каза г-нъ М-ръ Начовичъ (Гласове: съгласни!) именно заради тия, които нѣмалѣ земи (Гласове: съгласни!) да станатъ отъ тамъ и да идатъ на други мѣста. Защото (Гласове: съгласни.) Защото ще каже, че всѣки челоувѣкъ иска повече, ни никой не иска бадехава (Гласове: съгласни! съгласни!) но неговата бащиния да остави никой не иска. Моята нива на пр. моята нива или ливада е земена и дадена на черкезина и татарина безъ да мя питатъ (Гласове: съгласни!) и Нар. Събрание да рѣши на врѣме, да ли се върнатъ. Заради това да се отвържатъ рѣшетѣ на ония, които сѣ били обвързани за 15 год. когато дойдохъ черкезитѣ отъ Кавказъ и татаритѣ отъ Кримъ: (Гласове: съгласни!) Не донесе татаринътъ отъ Кримъ нито черкезинътъ отъ Кавказъ своята земя, но земаха твоята и моята земя и отъ тукашнитѣ други хора, хора, които бѣха принудени да избѣгатъ отъ България. Не трѣбва да се разисква въпросътъ по-нататъкъ. (Гласове: той е рѣшенъ!) Г-да! Рѣшенъ е въпросътъ г-да, но трѣбва да дойдемъ до заключение, да се върнатъ земитѣ на хората; защото ако дойдатъ преселенци, правителството има да имъ даде земя — да бѣдѣтъ подкрѣпени, а не да се дава отъ земята на тия предишни владѣтели тѣхната собственост (Гласове: съгласни!)

Секр. Щърбановъ: Справедливо каза г-нъ М-ръ на Финанситѣ, че е нежелателно да се пренасятъ хората отъ едно мѣсто на друго и за бѣдѣще добръ ще бѣде, да се прекрати това, и слѣдъ публикуването на настоящий законъ, да се не позволява тозъ начинъ на дѣйствиe; но думата ми е за тѣзи хора, които преди двѣ или три години сѣ заселили тамъ, и които, ако нетрѣбаше да останатъ тамъ, нетрѣбаше да имъ позволява правителството да се заселяватъ. Тѣмъ обаче се е позволило, заселили сѣ се, стоятъ тамъ, плащатъ данъкъ и сега да се изселяватъ, е доста упропастително за тѣзи хора. Слѣдователно, моето предложение е такова: заселившитѣ се до днесъ, ако не е възможно, да имъ се отстъпи даромъ земята отъ правителството, въ такъвъ слу-

чай окр. съвѣти да постановяватъ, като какво количество би имали и би трѣбало да платятъ единъ пѣтъ за всеѣго, а не да плащатъ аренда; защото не се считатъ арендатори, а притѣжатели, и тамъ ще стоятъ. Зарадъ туй, господа, азъ предлагамъ, ако на 8-й членъ е възможно, да се прибави слѣдующата добавка: «Соватитѣ или правителственнитѣ земи, които сѣ заселени, да се отстъпятъ на заселившитѣ се села, слѣдъ като платятъ на съкровището стойността на завзетата отъ тѣхъ земя».

Председателъ: Тѣй като предложението на г. Щърбанова е ново, ще помоля г-да представителитѣ, да се произнесжтъ, да ли го поддържатъ. Който поддържа предложението на г-на Щърбанова, да си дигне ржката. (Болшинство дига). Значи поддържа се.

Шивачовъ: За предложението на г-на Щърбанова ще кажа, че ако го приемемъ, както го предлага г. Щърбановъ, значи да узаконимъ беззаконието, което е станало. Ако единъ, който се е преселилъ въ друго село, се е съобразилъ съ законътъ, той е получилъ позволение отъ правителството, и той безъ да постановяваме тука, се ползува съ споменатитѣ права, както и преселенцитѣ; ако ли той не се е основавалъ на закона, а просто по своя си кефъ се е мѣстилъ отъ едно мѣсто на друго, тогава неостава друго нищо, освѣнъ правителството на общо основание да го счита, като че се е заселилъ на чужда собственостъ. Че сѣ си ваправили кѣщи, това го зная, но щомъ тѣ сѣ искали да се мѣстятъ отъ едно мѣсто на друго, трѣбаше да се съобразятъ съ закона за преселенцитѣ, и тогава неоставаше друго, освѣнъ да се ползватъ както всичкитѣ преселенци; ако ли тѣ не сѣ се съобразили съ законътъ и не сѣ имали надлѣжното позволение, тогава трѣба да се постѣпи съ тѣхъ, като съ хора, които сѣ нарушили правото на владѣние и които правителството има пълно право да тегли на сѣдѣ.

Поповъ: Таквие мѣста сѣ отстъпени и въ турско врѣме. Турското правителство е правило така, че ги е отстъпало съ малки цѣни и е чакало хората по нѣколко години, даже по 5 и повече години. Така трѣба да се постѣпи и сега.

Иорданъ Шишковъ: Никакъ не съмъ съгласенъ съ мнѣнието на г-на Шивачова, именно за това, че въпросътъ, който се възбуди, не се възбуди за преселенцитѣ изъ Тракия и Македония; тука е въпросътъ такъвъ: има хора, които преди двѣ години сѣ се преселили отъ едно мѣсто на друго; слѣдователно тѣзи хора сѣ напуснали своитѣ ниви и кѣщи и сѣ отишли тамъ на хубава земя. Да имъ се отстъпи безъ пари тая земя, несъмъ съгласенъ; но да имъ се отстъпи

слѣдъ като заплатятъ стойността, за да не се премѣстватъ пакъ отъ едно мѣсто на друго.

Бошнаковъ: За освѣтление на г-на Шивачова и за подкрѣпление мнѣнието на г-да Щърбанова и Шишкова ще кажа слѣдующото: Въ Еленската околия прѣзъ врѣмето на войната много хора пастири и колибари пострадаха; кѣшитѣ имъ изгорѣха, имуществата имъ се ограбиха и тѣ сѣ знанието на правителството се заселиха тамъ, дѣто си избраха. Случаи има, че мнозина, които се заселиха отъ България, правителството имъ иска аренда скѣпа, съгласно съ правилникътъ за соватитѣ, и тѣ не ще можтъ да я платятъ за година, двѣ и три. Сега ако земе правителството аренда за толкозъ години, тѣ не ще можтъ да я платятъ, защото не сѣ въ състояние. Но за избѣгване въ бѣдѣе такива неправилности, по добръ е, да се приеме предложението на г-на Щърбанова и да се каже, че правителството ще продава тѣзи земи съ съгласието на окрѣж. съвѣти, и по този начинъ се рѣшаватъ многи сплетени въпроси, които може би г-нъ Шивачовъ незнае.

Председателъ: Г-нъ Щърбановъ да прочете предложението си.

Секр. Щърбановъ: (Чете:) «Соватитѣ, въ които сѣ заселени села, да се отстъпи на заселившитѣ се земята, слѣдъ като платятъ на съкровището стойността на завзетата отъ тѣхъ земя», може да се прибави още «споредъ чл. 7-й», гдѣто е казано, че по 30 уврата трѣба да се отстъпва на всеѣко хозяйство или семейство.

Докл. Аневъ: Това искахъ да кажа, че това предложение трѣба да се допълни малко, защото има совати, въ които можтъ да се заселятъ двѣ или три села; то зависи отъ числото на кѣшитѣ и отъ хозяйствата имъ, и единъ соватъ отъ 1000 дюлюма не може да се отстъпи на нѣколко кѣщи.

Секр. Щърбановъ: Азъ ми се чини, че като се каже «съгл. чл. 7-й» то се разбира, че единъ соватъ отъ 5000 или 20,000 дюлюма не може да се отстъпи на нѣколко кѣщи.

Иор. Шишковъ: Оттеглямъ си думата.

Докл. Анневъ: Азъ би желалъ, г-нъ Щърбановъ да прибави «като се земе за норма количеството предвидено въ чл. 7-ий».

Шивачовъ: Щѣхъ да заява на Събранието, че става нужда да се пише въ протоколитѣ, какъ трѣба да се напише единъ членъ. Щомъ е послѣдното четение, всеѣки представителъ трѣба да си формулира своето предложение окончателно. Азъ неразбирамъ два пѣти да се прави редакция. Имахме въ миналото заседание единъ такъвъ случай, гдѣто послѣдната редакция е ставала извънъ Събранието. Азъ

желая, никаква редакция да се неправи извънъ. (Гласове: съгласни!)

Секр. Щърбановъ: Ще прочетъ още веднъжъ предложението си (чете:) «Въ соватитѣ и правителственитѣ земи обаче, въ които има заселени села, да се отстъпи на заселившиятъ се тамъ толкова пространство земя, съгласно чл. 7-ий отъ настоящий законъ, слѣдъ като исплатятъ на съкровището завзетата отъ тѣхъ земя.»

М-ръ Начовичъ: Гдѣто ще се каже «съгласно чл. 7-й», подобря е да се опредѣли числото на дюлюмитѣ.

Секр. Щърбановъ: Може да се каже по «30 дюлюма».

М-ръ Начовичъ: Или може да се каже «отъ 30—60 дюлюма, както се даватъ на опълченцитѣ».

Шивачовъ: Азъ искахъ сега да попитамъ г-на Щърбанова, какъ мисли той, ако би се случило, щото единъ соватъ отъ 10—15 хиляда дюлюма и едно село получи само 500 дюлюма, а усвои водата на целия суватъ, и не дава на другитѣ вода? За това трѣба да се разясни, защото соватъ безъ вода нищо не струва.

М-ръ Начовичъ: Въпросътъ за водопитѣ е много труденъ въ България. Има села, които се биятъ по между си, за да неоставятъ добичетата на сжсѣдното си село да отиватъ да пиятъ вода. Това зло трѣба да се премахне чрезъ единъ законъ. Нийдѣ въ свѣта водата, която Господъ дава, не се усвоява отъ тогосъ или оногосъ и никой не може да каже: водата е моя и нѣма право да я пие другъ. Въ всичкитѣ държави водата която се намира въ единъ районъ, е за всичкитѣ живущи и приходящи тамъ хора и на всѣкиго е позволено да я точи и пие. Заради това и у насъ трѣба да се направи единъ законъ, споредъ който всѣки ще има право да си пои добитѣцѣтъ отъ гдѣто иска, и тозъ законъ трѣба да принуди хората, да не спорятъ за водата. Такъвъ законъ може да Ви се представи въ идущата сесия.

Шивачовъ: Въ селото Тръстеникъ има единъ споръ, че нѣколко души преселенци или опълченци, заселени въ совати дадени тѣмъ отъ правителството, завзематъ водата която е служила за водопои на цѣлата паша, които е тамъ. Случайно г-нъ Мецовъ не е тукъ, но той можеше да ни даде подобри свѣдения. Има и други случаи, които споредъ предложението на г-на Щърбанова ще ни затруднятъ твърдѣ много. Съ това предложение правителството ще пострѣшне много затруднения; освѣнъ това, чудно ми се вижда, какъ правителството позволява на едни хора да се преселяватъ отъ едно село въ друго и отъ едно мѣсто на друго, безъ да имъ предложи нѣкакви особенни условия и да имъ каже: г-да! Вие тука се преселявате, но ще плащате това и това;

и послѣ ако стане нужно, не остава друго освѣнъ правителството да земе да обсеби тѣхната земя, която тѣ сж напустнали, а да имъ отстъпи завземата безплатно. Но да ги караме 6 години да работятъ една земя, да плащатъ данѣкъ и послѣ да ги пѣдимъ или да имъ я продаваме, това не разбирамъ; но ако не сж имали позволение отъ правителството, не остава нищо друго, освѣнъ да имъ се каже, да се върнатъ на своитѣ мѣста. Но въ всѣки случай въпросътъ за водопитѣ трѣба да се разясни подобря.

М-ръ Начовичъ: Има случай въ Плѣвенскій окръгъ, дѣто нѣкои села сж спирани близнитѣ села да не поятъ добитѣцѣтъ си даже и въ рѣкитѣ. Това е нѣщо чудовищно, защото рѣката тече за всѣкого. Но правителството всѣкога е вземало и ще вземе и за напредъ мѣрки, за да се обуздаватъ такива прищѣвки, и туй обуздание трѣба да стане съ врѣме по законодателенъ начинъ.

Колкото за възражението на г-на Шивачова, дѣто каза, че правителството било допушало да се преселяватъ селата въ соватитѣ, безъ никакви условия, и сега споредъ тозъ законъ искало се да заплащатъ завзетитѣ мѣста, това е неосновано! Защото правителството ако е давало тѣзи земи, то ги е давало, за да ги обработватъ подъ аренда; а много пѣти селянетѣ въ размирни врѣмена сж отивали и сж завземали земи безъ да платятъ нѣкого. Правителството се е старало да ги възвърне на мѣстата имъ, но тѣ сж подигали искове, и работата се е продължава до толкосъ, дѣто сега не е възможно да се испѣдятъ, не е възможно да имъ се развалятъ кѣшитѣ и огнищата. Зарадъ туй поддържамъ предложението на г-на Щърбанова, и моля да се земе въ внимание въ тозъ законъ.

Йорданъ Шишковъ: Ще отговоря на г-на Шивачова, че ако искатъ нека се върнатъ. Тукъ имъ се прави отстъпка, за да не се разрушаватъ кѣшитѣ и домоветѣ имъ. Ако желаятъ да се връщатъ, свободни сж. Да имъ се дава позволение.

Шивачовъ: Оттѣглявамъ си думата; въпросътъ е разясненъ.

Председателъ: Г-нъ Щърбановъ се умолява, да прочете още еднажъ предложението си.

Секр. Щърбановъ: (Чете:) «Въ соватитѣ и правителственитѣ земи обаче, въ които има заселени села, да се отстъпи на заселившиятъ се тамъ отъ 30—60 ѳврата на всѣко семейство, слѣдъ като заплащатъ на съкровището стойността на заселената отъ тѣхъ земя».

Геровъ: Азъ мисля, дѣто е казано отъ 30—60, подобря ще бѣде да неукazuje цифрата общо, но да се каже:

на всеки чифт волове или на рало по 30 уврати или дюлюма. Може нѣкой да има три чифта, нѣкой четири и т. н. и споредъ количеството на работния добитѣкъ да имъ се даде земя. За мѣрка да служи 30 уврати на чифтъ.

Докл. Анневъ: Ще моля г-на Щърбанова, да каже вмѣсто «уврати» — «дюлюме», защото подъ уврати се разбиратъ четири дюлюма, и 60 уврати правятъ 240 дюлюма, а толкова земя не може да се даде на едно хозяйство.

Секр. Щърбановъ (Прочита още единъ пжтъ предложението си съ промѣнение думата «уврата» на «дюлюми»).

Иор. Шишковъ: Ще отговоря на г-ня Герова за чифтоветъ волове, че този человекъ, който има четири чифта волове, той не си напуца мѣстото.

Шивачовъ: Незная, да ли Народ. Събрание ще приеме туй предложение, но ако би да се приеме, трѣба да се опредѣли думата хозяйство или семейство, какво значи, защото азъ зная на много мѣста, дѣто по 7—8 фамилии живѣятъ на едно. Нѣколко снове, нѣколко зетове живѣятъ на едно мѣсто и образуватъ едно цѣло семейство, тѣй щото подъ думата семейство може да се разбира — ако направимъ тѣй — единъ человекъ съ жената си, синоветъ си, внуцитъ си и такъ далѣе. Може това да се опредѣли въ смисълъ на домочадие или домакинство, защото хозяйство или семейство, както предлага г-нъ Щърбановъ има широкъ смисълъ.

М-ръ Начовичъ: Семейство значи: мжжѣтъ, жената и децата въ една къща, а хозяйство, споредъ мене, значи цѣла една фамилия, която работи наедно дружно и която може да се състави отъ дѣда и баба, снове и внуци заедно, но даже и чужди лица. Въ едно хозяйство могатъ да влизатъ повече семейства, тѣй щото, както е формулиралъ г. Щърбановъ предложението си, то е право.

Дуковъ: Освѣтихме се всички и за сичко, и вѣрвамъ, че ще се съгласятъ г-да представителитъ, да се вотира предложението на г-на Щърбанова. По напредъ каза г-нъ Шивачовъ, че всеки трѣба да си формулира предложението и да му се немѣси другъ, а сега самъ г-нъ Шивачовъ става да допълнява чужди предложения, за да има и той намѣса. Да се вотира предложението; ние сме вече освѣтлени.

Шивачовъ: Г-нъ Дуковъ отдевъ не мя е разбралъ, какво съмъ искалъ да кажа. Ако мя е разбралъ какво искахъ да кажа... (Не се чуе). Имаше завчера единъ членъ въ законъ за лозята и ако се прочете граматически, значи, че лозята щѣли да иматъ права. Единъ человекъ, когато прави предложение, трѣба да го формулира добрѣ, за да неставатъ послѣ главоболни при тълкуванието на законитъ. Именно

зарадъ туй трѣба да се разясняватъ въпроситъ както трѣба, защото може би и за черкезскитъ земи ще излѣзе, че имъ давали граждански права.

Председателъ: Приема ли Нар. Събрание предложението на г-на Щърбанова? (Приема се). Който го неприема, да си дигне ръката. (Само г. Шивачовъ дига). Значи, приема се.

М-ръ Начовичъ: Върху чл. 6-й станаха пакъ дълги дебати и се видѣ нужда да се направятъ нѣкои измѣнения. Именно г-нъ Дуковъ подигна разискванието върху него, и зарадъ туй предложихъ, съ неговото съгласие, да се формулира тоя членъ така: «Общинскитъ земи да се върнатъ на първитъ имъ притѣжатели, ако се докаже, че мѣрлата на общината съразмѣрно съ населението е недостатъчна, а освѣнъ ако има заселени преселенци, въ който случай имъ се дава или правителствена земя или парично обезщетение».

Шивачовъ: Ми се вижда твърдъ чудно, можемъ ли ако има едно село много земи, да му я отнемемъ, или ако има Стоянъ 200 дюлюма, да дадемъ 100 на Драгана. Азъ мога г-да, да имамъ земя повече отъ колкото трѣба. Значи, виновата ли е общината или азъ, ако имамъ повече земя, и тази земя, която ми се пада, сега да немога да я получа? Тѣй ежщо и общината, защото имала повече земя сега, да ѝ се невърне сичко?

М-ръ Начовичъ: Разбира се, ако има преселенци.

Дуковъ: Въпросъ бѣше подигнатъ отъ менъ върху 6-й членъ. Наистина както каза г-нъ Шивачовъ тѣй се разбираше, но сетнѣ припомнихъ, че тѣзи села както казахме че се нуждаятъ отъ такива мѣста, но съ врѣме сж се заселили на черкезскитъ земи други преселенци, то мѣстата не сж останали праздни, а все сж били села. Сега ако туй да се направи, тогава остава да се изселатъ преселенцитъ и да имъ покажемъ други земи и мѣста. А да искате сега да платимъ на онѣзи, на които земитъ сж заняти, това ще бжде невъзможно. Както формулира г. М-ръ на Финанситъ членътъ, е много добрѣ, т. е. ако се види нужно, ще се даде възнаграждение на бившитъ притѣжатели.

Марко Велевъ: Колкото за тѣзи общини (гласове: съгласни!) да се отцѣнятъ на онѣзи, които не сж имали случай да се засѣлятъ въ тѣхнитъ земи преселенци. (Гласове: съгласни!) Че не се е случило да имъ се зематъ нивитъ, ливадитъ и бащинията, нетрѣба да земемъ отдѣ било. (Гласове: съгласни!) Той трѣба да добие правото на нивата си, правителството има право да го възнагради. На преселенцитъ да се дава правителствена земя, а не на частни лица, защото никой недава своята дрѣха другому.

(Гласове: съгласни!) Заради това да оставимъ членътъ както е въ законопроекта, а не да се прибавя друго нѣщо.

Бошнаковъ: Каза г-нъ Шивачовъ, че едни имали много земя, други малко. Разумѣва се, подъ правителството подъ което бѣхме, имаше много села съ господарственни привилегии, ако и съ малко население, завземаха громадни мѣста, землища или пасбища. Туй е било една несправедливостъ, която постепенно трѣба да се поправа. За освѣтление на г-на Шивачова казахъ това.

Докл. Аневъ: Това, което желае г-нъ Дуковъ, е казано. Неговата дума бѣше за такива земи, дѣто има преселенци. Членътъ гласи, че ще се върнатъ общинскитѣ земи на притѣжателитѣ имъ, «ако нѣма преселенци». А ако има преселенци, значи че нѣма да имъ се върнатъ. Заради това, азъ не разбирамъ, какво иска да каже г. Дуковъ; а предложението на г. Министра да се изостави, и членътъ да си остане както бѣше напрѣдъ. Нѣма съмнѣние, че ще има такива общини, но правителството е zelo излишъкътъ земя отъ такива села, сирѣчь дѣто е имало повече земя отъ колкото е трѣбвало. Помислете, че за 20 год. селата сж се удвоили и утроили, и ако не имъ повърнемъ сега земитѣ, ще подигнемъ оплаквания. Затова азъ съмъ противъ тая прибавка, и желая да се каже, че безусловно трѣба да имъ се повърне земята, освѣнъ ако има преселенци.

М-ръ Начовичъ: Именно въ туй, се състои добрата страна на този членъ, защото освѣнъ че опредѣля да не се връщатъ тѣзи земи, въ които сж заселени преселенци, но се казва още и въ кои случаи правителството дава земя или парично възнаграждение. Тука е главното значение на този членъ, и той трѣба да се приеме, както го предложихъ и както г-нъ Лазаръ Дуковъ се съгласи.

Докл. Аневъ: Ако оставимъ думитѣ «ако се докаже», това е много еластично, защото, кой ще го докаже? Окр. управители, трѣба да знаемъ, въ много случаи сж се показали амбициозни и могатъ и за напрѣдъ да се намѣрятъ отъ тѣхъ хора амбициозни, и могатъ да рѣшаватъ съвсемъ противъ интереситѣ на тая община. Заради туй, по-добрѣ е, да се каже: всѣка земя отнета преди 20 год. да се повърне безусловно на първитѣ притѣжатели, ако нѣма преселенци! (Единъ гласъ: ами ако има!)

Ако нѣма, да имъ се повърне.

Шивачовъ: Тука сега сичкия въпросъ е, че селата, ако сж имали повече земя, да имъ се не дава назадъ, а ако сж немали, да имъ се даде. А това, кова което желае г-нъ Бошнаковъ да исправимъ кривитѣ работи, които сж били до сега това е невъзможно, защото тогава трѣба да кажемъ на всич-

китѣ села да искатъ земи. Сега желанието на г-на Дукова може да се удовлетвори като се исхвърлятъ думитѣ «ако се докаже.» Тогава членътъ ще остане така: «общинскитѣ земи да се върнатъ тоже на притѣжателитѣ имъ, освѣнъ ако има преселенци, въ който случай имъ се дава въ замѣна правителствена земя или парично възнаграждение.»

Защото, виновата ли е една община, ако имала повече земя? Тѣзи думи, като се исхвърлятъ, съгласявамъ се съ г-на Начовича.

Докл. Аневъ: Тогава и азъ нѣма да бѣдъ противъ, ако се извадятъ думитѣ «ако се докаже,» защото това доказване ще зависи отъ благоволенieto и расположението на окр. управители. Азъ можъ да Ви навѣдъ живи примѣри: Въ прош. комисия имаше едно прошение отъ село Стрижаровъ, Свищовска околия, което проси да му се възвърнатъ 260 дюлюма земя, която селянетѣ искатъ да работятъ задружно — селски за поддържане селското имъ училище. Сега, ако оставимъ думитѣ «ако се докаже,» тогава незная, какъ ще докажатъ тия хора, когато до 20 пѣти могатъ да отидатъ въ Свищовъ и окр. управитель все може да имъ казва: вие не можете да докажете, че имате нужда. За това, да остане членътъ както се е приелъ, съ това пояснение, че въ случай, че нѣма наоколо правителствена земя, правителството да ги възнагради парично.

Шивачовъ: Тѣй като г. Дуковъ, г. Начовичъ или други невъзражиха, значи че Нар. Събрание е съгласно, членътъ да остане така:

(Чете): «Общинскитѣ земи да се върнатъ тоже на притѣжателитѣ имъ безусловно, освѣнъ ако има преселенци, въ който случай имъ се дава въ замѣна правителствена земя или парично възнаграждение.»

Председателъ: Моля г-да представителитѣ, да кажатъ, ако има нѣкое друго предложение, (Гласове: нѣма) защото смѣтамъ да дамъ законопроекта за черкезскитѣ и татарскитѣ земи на гласоподавание изцѣло.

К. Симеоновъ: Тая бѣлѣжка, която рекохъ, да се тури за тия пасбища, ако намѣрите за добрѣ да се прибави. Защото нѣма да се рече, че тия пасбища трѣба да се даватъ на публиченъ търгъ. Въ турско врѣме сж се отстъпвали съ извѣстни цѣни, съ които селата сж се ползували. Тия села се нуждаятъ отъ тѣзи совати и не възможно е да се товарятъ съ по-големъ цѣни.

Председателъ: Ако има нѣкаква прибавка на чл. 9. да се формулира.

М-ръ Начовичъ: Преди нѣколко дена Н. Събрание рѣши, да се отстъпи на едно село въ Софийски окръгъ едно пас-

бише, отъ което има нужда. Таково нѣщо може да стане и за тѣзи села, за които говори г-нъ Каменъ Симеоновъ; тѣ може да се отнесжтъ къмъ Нар. Събрание, ако мѣрата имъ е тѣсна, и то може да рѣши, или да имъ подари или да имъ иска едно възнаграждение, за отстъпената правителствена земя. А да се туря това въ закона, не зная до колко ще бѣде удобно. Има наистина такива спекуланти между търговцитѣ, и правителството се старае да ги отблъсва. То е дало заповѣдъ тѣ да се отстраняватъ, и за това азъ мисля, това предложение да се рѣши по другъ начинъ, именно да се предложи въ слѣдующата сесия на Н. Събрание.

Шишковъ: Г-нъ Министръ каза, че правителството отблъсвало спекулантитѣ; но желанието на г-на К. Симеонова е, да се предвиди това, като се отблъсне и отдаванието на публиченъ търгъ совати.

Председателъ: Азъ бихъ молилъ г-на К. Симеонова и другитѣ представители, които сж съгласни съ мнѣнието на К. Симеонова, да кажатъ, каква прибавка желаятъ да се направи къмъ членъ 9-ий.

К. Симеоновъ: Прибавката е слѣдующата: «насибицата, които ежегодно зиматъ селянитѣ, се оцѣняватъ отъ окр. съвѣти безъ публиченъ търгъ.» Защо да се допуца на спекулантитѣ хора да затрудняватъ народа?

Докл. Аневъ: На такава прибавка не ѝ е тукъ мѣстото. Тукъ е законъ за черкезски и татарски земи. Това е другъ въпросъ, и може единъ день Нар. Събрание да се занимава съ него; но тукъ не му е мѣстото.

Председателъ: Въ таквъ случай да прочете г-нъ К. Симеоновъ още веднѣжъ, предложението си, и ако го поддържатъ $\frac{1}{4}$ отъ представителитѣ, ще се гласува.

К. Симеоновъ: Азъ ще си го оттеля. Само ще напомня на г-на Анева, който казва, че тукъ било думата за черкезскитѣ и татарскитѣ земи; но тукъ въ 8 членъ на законопроекта има за пасбища, какво значи това?

Председателъ: Въпроса е рѣшенъ. Нѣкое ново предложение има ли? (Нѣма). Азъ давамъ изцѣло законопроекта за черкезскитѣ и татарски земи на гласоподавание.

Джоновъ: Сега тѣзи забѣлѣжка за черкезскитѣ и татарскитѣ земи, тѣзи които сж преселени не се считатъ за преселенци... (Не чуе се). Правителството като приведе въ дѣйствиe закона, трѣба да ги дигне отъ тамъ. (Гласове: това се рѣши).

Председателъ: Приема ли Нар. Събрание законопроекта за черкезскитѣ и татарскитѣ земи изцѣло? (Приема се). Който не го приема, да си дигни ржката. (Никой не дига). Значи приема се. Послѣ дохождами на предложението на г-на Поп-

пова, т. е. да се допусне на правителството да купува частни земи, които подиръ сж одобрението на Държав. Съвѣтъ, да ги дава на разни преселенци.

Д-ръ Цачевъ: Тѣй, както е направено предложението на г-на Попова, то има една широка смисълъ. Азъ разбирамъ таково нѣщо да се допуца само за онѣзи мѣста, дѣто правителството намѣри за нужно. А предложението, както го направи г-нъ Поповъ има широка смисълъ, и не може да се приеме. Защото ако нѣкои преселенци се нуждаятъ за земя, правителството има доста земя въ Свищовский, Никополский и Ряховский окръжи и може да имъ даде. Но ако правителството да купува земи там, дѣто то трѣба да пресели другъ елементъ, съ това азъ съмъ съгласенъ; но трѣба да се опредѣли предложението по точно.

Шивачовъ: И азъ щѣхъ да кажа на г-на Попова, да опредѣли предложението си, и послѣ да говоримъ.

Поповъ: «Въ които села сж се заселили преселенци, ако нѣма правителствена земя да имъ се отстъпи, правителството да има право да купува частни земи и да имъ ги дава». (Гласове: Не сме съгласни).

Шивачовъ: Твърдѣ чудно ми се вижда предложението на г-на Попова; защото, ако правителството желае да пресели хора, то трѣба да ги пресели въ района на правителственнитѣ земи; но да купува, на това мисли Нар. Събрание нѣма да се съгласи никакъ. Защото, значи това че на правителството се даде право, да прави особенна търговия. Даже г-нъ Бошнаковъ твърдѣ деликатно каза, да купува правителството земи, понеже се продавали ефтино.

Правителството не е търговецъ, то има съвсѣмъ друго назначение. Правителство нѣма какво да купува. Ако има преселенци, то правителството може да ги пресели на свои земи.

Поповъ: Азъ казахъ само за ония преселенци, които сж на турскитѣ земи, и за ония които искатъ да си купатъ, а нѣматъ срѣдства. Азъ само за тѣзи преселенци казвамъ, а не за всички

Бошнаковъ: Види се, г-нъ Шивачовъ не е разбралъ, което говорихъ. Правителството има интересъ и въ негова полза е, да купува онѣзи имущества на преселенитѣ турци, които разни околийски началници и чужди подданици купуватъ. Цѣлия Тузлуѣкъ може да се купи за 20000 франка, които има повече дърва, които ще послужатъ за много работи. За това трѣба да се постанови, щото правителството по предложението на окръжнитѣ съвѣти и управители и съ съгласието на Държав. Съвѣтъ да купува мѣста, които сж въ полза на държавата, а не да ги остави да ги ку-

пуватъ спекуланти. Заради туй да молимъ Нар. Събрание, да приеме туй, защото е въ интереса на държавата. Най-плодороднитъ и най хубави мѣста оставатъ се на разни личности съ нищожни цѣни. Тѣй като това, което предлагамъ, е въ полза на държавата, трѣба да се приеме. Моля г-на Попова, да си оттегли предложението, и утрѣ да направи едно формално предложение.

Предсѣдателъ: Оттегля ли си г-нъ Поповъ предложението? (Да.)

Аневъ: Моля за 5 минути отпущъ.

Предсѣдателъ: Давамъ на 5 минути отпущъ.
(Послѣ распускъ.)

Предсѣдателъ: Засѣданието се открива на ново. Има едно отношение отъ Министерството на Външнитѣ Дѣла, отдѣление на пошитѣ и телеграфитѣ. Тѣй като и г-нъ Министръ на Външнитѣ Дѣла присѣтствува сега, г-нъ Щърбановъ да прочете това отношение.

Секр. Щърбановъ: (Чете):

До г-на Предсѣдателя на III Обикновенно Нар.
Събрание.

Въ издѣлжение указа на Н. ВИСОЧЕСТВО отъ 21 текущия подъ № 40, преписъ отъ които е приложенъ при настоящето, имамъ честь да ви испрата при настоящето г-не предсѣд. 50 екземпляра отъ телеграфната спогодба между Турция и България, като ви моля най покорно да имате добрината и направите нужното за разгледанieto и въ Нар. Събрание.

При това считамъ за нужно да прибавя, че помѣннатата спогодба е разгледана въ Държавния Съвѣтъ и одобрена въ извънредното му засѣдание отъ 15 текущия.

Заедно съ горнитѣ 50 екземпляра ви се испровожда въ толкозъ други екземпляра отъ изложението на мотивитѣ за тая спогодба.

УКАЗЪ

№. 40

НИЙ АЛЕКСАНДРЪ I.

Съ Божия милость и народната воля
Князь на България.

По предложението на Нашиятъ Министръ на Външнитѣ Дѣла и Исповѣданията, представено Намъ съ докладатъ му отъ 19 текущия подъ № 291

ПОСТАНОВИХМЕ И ПОСТАНОВЯВАМЕ:

Ст. I. Да се внесе за разгледанье въ Нар. Събрание телеграфната спогодба между България и Турция.

Ст. II. Исполнението на настоящия указъ се възлага на Нашиятъ М-ръ на Външнитѣ Работи и Исповѣданията.

Издаденъ въ Нашиятъ Дворецъ въ София на 21 януарий 1883 година.

На първообразното съ собственната рѣка на
НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО написано:

АЛЕКСАНДРЪ.

Приподписалъ:

М-ръ на Външнитѣ Работи и Исповѣданията:

К. Стоиловъ.

М-ръ Д-ръ Стоиловъ: Г-да! Това е единъ важенъ въпросъ, за когото ще моля Нар. Събрание, да рѣши неотлагателността му. Върху тѣзи спогодба става 3 години, отъ какъ се водятъ преговори съ Високата Порта, и едва до сега дойдохме до съглашение. Благодарение на това съглашение, таксата, която се зимаше въ Источна Румелия се смалява, а също се смалява и транзитната такса, която се плаща за иностранната кореспонденция. Това ще бжде голѣмо улеснение, и ще помогне много на развитието на телеграфното сношение съ Источна Румелия. Споредъ условията на тѣзи спогодба, единъ мѣсець подиръ подписването ѝ трѣба тя да влезе въ законна сила. Срока е 10 февруарий, когато трѣба да влезе въ законна сила; за това моля Нар. Събрание, да испрати тѣзи спогодба на финансовата коммисия, която да се произнесе върлу нея, и слѣдъ като Народното Събрание я приеме, да захванемъ да я практикуваме.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание да се препроводи тѣзи спогодба на финансовата коммисия? (Приема се.)

Ив. Симеоновъ: Ималъ да направя нѣкои запитвания къмъ г-да М-ритѣ; но като нѣма тѣхъ, моля бюрото да имъ ги проводи. (Чете):

ЗАПИТВАНИЕ

къмъ г-на Министра на Правосъдието.

Знае ли г-нъ Министръ незаконнитѣ постѣпки на прокурора г-на Райка при Руссенский Окрѣженъ Сѣдъ, което се е констатирало при нѣколко случаи, и именно:

1. Че Мантовъ, като извѣстенъ смутителъ на порядъка въ Руссе, повиканъ отъ полицията да се яви въ управлението, излѣзълъ на срѣща съ два пицова въ всѣка рѣка по единъ, за което е съставенъ актъ, и по-послѣ когато полицията го хванала на пѣтя и го отвела въ полицията, на минутата билъ освободенъ отъ помѣнатий прокуроръ, и именно съ собственния фойтонъ на Мантова дошелъ прокурора въ канцеларията на градския началникъ, взелъ

«брацо» и го отвелъ, Мантовъ билъ предаденъ на съдъ, и прокурора вмѣсто да предаде дѣлото на окръжния съдъ, като въ I-ва инстанция и да иска наказанието на Мантова съгласно ст. 113 и 114 отъ отоманскиѣ наказателенъ законъ, той го далъ на Мировий съдия, и той го оправдалъ.

2. Когато се продало въ градъ Руссе първия екземпляръ отъ брошурата, «Искендеръ бей», полицията на минутата съобщила това на прокурора и поискала да стане обискъ въ домътъ на единъ подозрѣнъ, той се отказалъ и чакъ слѣдъ (7) седемъ дни отицель при градскій началникъ и предложилъ да правятъ обискъ и предварително дознание.

3. При едно откритие орждия за чупение желѣзни каси и сжщитѣ вагабонди, предадени отъ полицията на прокурора, тоя послѣдния ги освободилъ, защото не били хванати in flagranti.

Прочее ако г-нъ Министръ знае всичкитѣ тия работи, то какво е сторилъ и не мислѣ ли подобни прокурори, които изпълняватъ своитѣ обязанности тѣй, да ги отстранява? Тѣй като при такива прокурори се подкопава авторитета на властитѣ и послѣдствията сж лоши за страната.

Знае ли тоже г-нъ М-ръ, че споменатий Мантовъ въ споразумѣние съ сѣдебний приставъ Никола Нанчовъ съ сѣдебенъ изпълнителенъ листъ зема фр. 1933 пари, отъ продаденитѣ недвижими имущества на г. братия Хюсеинъ — Абдула Сулейманови изъ Свишовъ, които били секвестрирани въ бившето турско владение по законенъ сѣдебенъ порѣдътъ срѣщу дълга на г. Евлогия Георгиева и които принадлежатъ на послѣдний.

Знае ли още г-нъ Министръ какво стана съ дѣлото на г-на Петра Станчева изъ Руссе, комуто на 1881 г. презъ мѣс. апр. му се случилъ куфара на дукана му, часа по 7 вечерята при запалванието на свѣщитѣ въ Свѣтлата Недѣля презъ празникитѣ на Въскресение Христово, което стана причина, че му се уби честъта и поврѣди търговията; тѣй щото днесъ помѣнатий трудно си вади разноскитѣ за пропитаване.

Града Руссе, като е средоточие на мѣстоположението си, чрезъ който сж свързани сношенията съ разни Европейски държави и въ който живѣятъ доволно странни, както и постоянно живѣятъ въ него конзули на разнитѣ Европейски държави и посѣщаванъ често отъ високитѣ личности, който представлява Вългарското Княжество, мисля, че г-нъ М-ръ ще земе въ внимание да отстрани съдии, които не изпълняватъ своята си длѣжностъ, които сж вредителни за страната и да състави съдилищата най-паче въ г. Руссе

само съ честни, съвѣстни и безпристрастни съдии, които не компромитирватъ страната.

Азъ вѣрвамъ, че всички г-да представители ще се съгласятъ съ мене, като казвамъ, че съдилищата трѣбва да стоятъ на височината си, да раздаватъ правосъдие законно и съвѣстно, и вѣрвамъ, че г-нъ М-ръ ще благоволи да постави съдилищата на такава висока почва, щото да отговарятъ на званието си.

Ив. Симеоновъ (чете):

ЗАПИТВАНИЕ

къмъ г-на Министра на Правосъдието.

Искамъ да знамъ, какви мѣрки е зель г-нъ М-ръ за пречистванieto и урежданieto смѣткитѣ на сиротинскитѣ каси, защото има много сиротински дѣтца, които се жалуватъ, че не могатъ да си зематъ паритѣ?

Ив. Симеоновъ (чете):

ЗАПИТВАНИЕ

къмъ г-на М-ра на Финанситѣ.

Желая да знамъ, какви мѣрки и зело М-вото за мѣркитѣ въ Княжеството, за което се е писало преди една година близо отъ Руссенски градскі съвѣтъ, понеже за сега въ Княжеството ни се практикуватъ различни мѣрки, и не мисли ли за напредъ да въведе въ насъ една мѣрка въ цѣлото Княжество споредъ системата на Европейскитѣ Държави?

Ив. Симеоновъ (чете):

ЗАПИТВАНИЕ

къмъ г-на Министра на Общитѣ Сгради.

Искамъ да зная, какво е направило Министерството по предложението на Руссенскій градскій съвѣтъ за отчуждаване мѣста по расширочованието улицитѣ на градищата, и за планирванието споредъ новия законъ на градищата, споредъ което предложение бѣше да се отстъпва отъ притѣжателитѣ на мѣстата на улицата два метра отъ двѣтѣ страни безъ да имъ се плаща нищо, или да имъ се плати съвсѣмъ малко; защото за планирванието на градищата нужно е законъ, както и за отчуждаванието на зданията, иначе безъ тоя законъ е немислимо да се планиратъ добри градищата, понеже нужно е голѣмо количество пари, които срѣдства днесъ нѣматъ ги градищата; за туй отъ голѣма важность е такъвъ законъ.

Шивачовъ: До колкото, зная въ протокола не се предвижда, че сж на дневенъ редъ запитванията на г-на Ив. Симеоновъ. За туй като дневния редъ може да се нару-

шава, то азъ въ бждѣще ще имамъ всѣкогажъ, право да го нарушавамъ, а пакъ, ако на г-на Ив. Симеонова се даватъ особенни привилегии, това е другъ въпросъ.

Ив. Симеоновъ: Г-нъ Шивачовъ трѣба да помни, че за тѣзи запитвания съмъ казалъ врѣменно, че ще ги направя.

Бошнаковъ: По просбата на нѣкои представители турци, моля Нар. Събрание, да обърне внимание на настоящето запитване къмъ г-на М-ра на Вжтрѣш. Дѣла. (Чете):

До господина Министра на Вжтрѣшнитѣ Дѣла.

ЗАПИТВАНІЕ.

1.) Състави ли се административната коммисия, която Ви, г-не Министре, преди 1 мѣс. бѣхте намъ обѣщали, че ще се распоредите да стане, за да прегледа осжденитѣ въ време военнаго положенія лѣтосъ отъ военний сждѣ, около 500 лица, по-вечето невинни, които лежатъ въ влажнитѣ затвори, а нещастнитѣ имъ семейства просятъ чрезъ насъ справедлива защита отъ правителството на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО.

2.) Какъвъ е резултата отъ прошениято, четено въ Нар. Събрание на миналий мѣсець, за незаконнитѣ дѣйствия на Балбунарский Ок. Началникъ, противъ когото 19 общини се тѣжихъ?

3.) Какъвъ е резултата и за възмутителнитѣ дѣйствия на Разградский Ок. Началникъ, който е обесчестилъ туркинята «Селбие», когато се отнесла да иска пѣтни паспортъ и противъ когото е подадено отъ нѣколко честни Разградски жители прошение преди 20 дни на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО.

4.) Каква мѣрка е взета за освобождението на 5 жени туркини съ 3 малки дѣтища (бузайничета), които по причина прислѣдване мжжѣтъ имъ, властѣта преди 3 мѣсеци бѣше испратила подъ конвой въ Разградъ на испитване, послѣ обратно върна въ селата имъ Тюлбелеръ и Кемалларъ, а въ послѣдне време пакъ испрати въ Окол. Управление на село Кемалларъ, дѣто ги имали подъ грижата си драгунитѣ, и защо малки дѣтища и жени, за освобождението на които ние заявихме въ М-вото на Вжтр. Дѣла преди 20 дни, да се държатъ подъ арестъ и кога ще се освободятъ?

На горнитѣ 4 въпроси настоятелно просимъ г. Мин. на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, часъ по-скоро да отговори и се распореди за наказване виновнитѣ и освобождение невиннитѣ.

Представители: Рашидъ Абдулъ, Мустафа, Неджипъ, Тефикъ, Нури Х. Салиевъ.

Това запитване моля Бюрото, да проводи на г-на Министра по-скоро.

Шивачовъ: Азъ не искахъ да опрекавамъ г. Симеонова, а само искамъ да се забѣлѣжи въ протоколитѣ, въ случай ако стане нужда другъ да интерпелира, да има тоже право всѣкогажъ.

Геровъ: Г. Шивачовъ мисля, да е забравилъ, че още въ миналото засѣдание г. Симеоновъ каза, да се забѣлѣжи това запитване въ протоколитѣ. Ако г. Шивачовъ е пропусналъ и не е забѣлѣжилъ това въ протоколитѣ, то е другъ въпросъ. Даже два пѣти той каза въ Нар. Събрание, че има да прави интерпелации.

Аневъ: Въ отговоръ на г-на Шивачова ще кажа, че привилегии не се раздаватъ, на това сме по принципъ всички противни. И азъ въ послѣдното засѣдание направихъ интерпелация, безъ да е била турната на дневенъ редъ. Този обичай се практикува на всѣкждѣ, че помежду обсжждане на разни проекти случва се свободно врѣме, за да може да стане запитване, съ съгласието на Нар. Събрание, а тукъ привилегии нѣма никакви.

Шивачовъ: Дневенъ редъ разбирамъ, когато г. председателя се произнесе върху него, на това не съмъ противенъ; но зная нѣколко случаи, гдѣто съмъ искалъ да направя запитване и не ми се позволило. Азъ нѣмамъ никакви претенции, а само да се забѣлѣжи въ протоколитѣ.

Дуковъ: Тукъ никаква вина нѣма г-нъ Иваница Симеоновъ; защото само ги прочете, а ако дойде подиръ 2—3 дена отговоръ на г. Министра, то ще се разглѣдватъ. При това азъ моля г-на Председателя да тури на дневенъ редъ една моя интерпелация, която да бжде за идущето засѣдание първа на дневенъ редъ.

Докл. Бошнаковъ (Чете): «Промение отъ 7 души Самоковски жители. Просителитѣ явяватъ, че имало обявление за търгъ на нѣкои важѣски дюкяни отъ Окр. Съвѣтъ, а въ врѣме на търга, като отишли да наддаватъ тѣзи хора, тамошний Околийский Началникъ ги испждилъ изъ стаята. Молятъ Нар. Събрание, да се распореди за наказванието на виновнитѣ споредъ закона». Коммисията мисли, това прошение да се проводи въ М-рството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, и ако е умѣстно, по закона да се постѣпва.

Председателъ: Приема ли Народ. Събрание, да се препрати това прошение въ М-рството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла? (Приема се).

Докл. Бошнаковъ (чете): «Промение отъ Дрѣновското Общинско Управление, съ което казва, че прѣзъ 1878 год. насилственно билъ земенъ общественния градски капиталъ заедно съ книжата. Общинското Управление явява, че въ 1878 година, когато имаше по-вече на властѣта врѣменно

управляващи Русси, по распореджанието на тогавашния Окол. Началникъ Богданова, и въ врѣмето, когато е билъ Окол. Началникъ Жековъ, заповѣдалъ първия на послѣдния да вземе всичкитѣ пари и книжи, които се намирали въ градската каса. Началника се распорѣдилъ и арестувалъ всички, които си защитаваха своитѣ права, и послѣ отъ какъ допѣлъ самиятъ тамъ, запечаталъ книжата. Въ доказателство има преписъ на свидѣтелство отъ Търновското Казначейство, дадено на Богданова, въ което се казва, че той е далъ тѣзи пари. Суммата не е малка, именно: 224 турски алтилаци, 428¹/₂ турски бешлици, 275¹/₂ гроша пир. ирмиличета, 632 рубли сръбърни, 217 пенцифранкове, 191 наполеона, 235 полумперияли, 78 по официаленъ курсъ лири тур., 60¹/₂ минцови, 1 английска лира, 2 суферена, 11 три-рубли. златни, 6 рублиета, 6 ирмилика, 54 книжни рубли, 361 гр. офиц. курсъ, 14 наполеона, 59¹/₂ меджидиета сръбърни и ¹/₂ франкъ».

По този въпросъ комисията е на мнѣние, да се изучи по добръ, и да се проводи на М-вото на Вжтр. Дѣла съ молба, да изучи работата, и ако е законно трѣбованието на тѣзи, да ги удовлетвори.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание, да се испроводи това прошение въ М-вото на Вжтр. Дѣла за изучаване и удовлетворение на просбата, ако тя е справедлива и истинска? (Приема се.)

Доклад. Бошнаковъ (чете): Прошение отъ Велика Киркова Стефаница, жит. отъ с. Игнатова Лом. Окрѣжие. Просителката казва, че мъжъ и билъ земенъ за солдатинъ, а нѣмалъ баща, нито братъ — сестра както и нея, че той билъ единственната нейна поддръжка и на малкото е дѣте. За доказателство има приложено свидѣтелство. Моли Н. Събрание, щото да бѣде освободенъ мъжъ ѝ. Комисията е на мнѣние, щото това прошение да се проводи въ Военното М-рство, и ако е законна просбата, да се освободи.

Шивачовъ: Добръ би било, тѣзи прошения да се удовлетворятъ. За туй да се проводятъ въ Военното Министерство и то да съобщи за резултата на Н. Събрание. (Прието.)

Предсѣдателъ: Приема ли Н. Събрание предложението на г-на Шивачова? (Приема се.)

Докл. Бошнаковъ (Чете): « Прошение отъ старѣйтѣ енориаши на Разградската джамия, Х. Мехмедъ и Мюслимъ, относително распореджанието за испразднуванието и предаванието преобърнатата въ складъ горѣозначена джамия и училището ѝ. Просителитѣ явяватъ, че въ врѣме на войната тя е била занята за воененъ складъ, и за сега твърдѣ малко складъ имало. Молятъ Нар. Събрание, да се распореди

за испразнованието ѝ, и да я предаде на окрѣжающитѣ я турци, въ която да си правятъ богомолствието, понеже била центръ, и че имало други джамии, въ които да се вмѣстятъ тия вѣщи». — Комисията мисли, да се проводи това прошение на Военното Министерство за удовлетворение просбата, ако има законни причини за това. (Гласове: Съгласно).

Предсѣдателъ: Приема ли се рѣшението на комисията? (Приема се.)

Шивачовъ: Азъ казахъ по-напрѣдъ, че на всеко прошение Министерството да отговаря въ Народното Събрание. За това моля г-на докладчика, да вземе това въ внимание.

Щърбановъ: Умѣсино би било, предложението на г-на Шивачова да бѣде така; но ако Народното Събрание бѣше постоянно тукъ и да му се отговаря подиръ 10, 20 дена или 1 мѣсецъ. Но тѣй като подиръ нѣколко дена ще се разотидемъ и едва ще успѣе Военното Министерство да даде отговоръ, то въ такъвъ случаи, ако се чака, нѣма да се отговори по такъвъ начинъ на просителитѣ. За това министерствата да отговорятъ на право на просителитѣ тѣй или иначе.

Шивачовъ: Г-нъ Щърбановъ не ме разбра, какво искахъ да кажъ. Азъ казахъ, че министра трѣба да съобщава на Народното Събрание за свѣдение, и то поне въ идущата сесия ще знае, резултата на своитѣ рѣшения какъвъ е. (Гласове: Съгласно).

Докл. Бошнаковъ (Чете): «Прошение отъ 3 общини изъ Видинскій окрѣгъ, които явяватъ, че въ врѣме на войната, когато Влашкитѣ войски дошли въ селата имъ, дали имъ ечмигъ, храна и добитъкъ и взели отъ тѣхъ квитанции вмѣсто пари. Отнесли се до окр. свѣтъ за пари и до сега не имъ е платено, и окр. свѣтъ не иска да имъ даде квитанциитѣ. Молятъ Нар. Събрание, да се распорѣди, окр. свѣтъ да имъ даде квитанции, да можтъ да получатъ каквото дирятъ». — Комисията мисли, да се препрати това прошение въ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, което да се распорѣди за предаванието тѣзи квитанции на просителитѣ, и за послѣдующето да увѣдоми Народ. Събрание.

Д-ръ Цачевъ: Тѣзи просители, понеже иматъ квитанции отъ онѣзи частъ на войската, съ която сѣ имали работа, то приетия редъ е този, да се отнесжтъ до окр. управителъ, които да ги прати въ Министерството на Външнитѣ Дѣла. То да направи нуждното, за да се платятъ тия пари. Тоя е установения редъ. Много е вѣроятно, че окр. управителъ не ги е върналъ, защото сѣ проводени да искатъ съ тѣхъ пари.

Шивачовъ : Работата е тамъ. Една пословица казва така, че на мѣсто да имъ направимъ вѣжди, да имъ извадимъ очитѣ. Губернатора е поискалъ документитѣ, и ужъ, че сж се пратили на М-ството на Вътрѣшнитѣ дѣла и послѣдното чрѣзъ Министерството на Външнитѣ дѣла да се отнесе до Ромънското правителство. Сега става вече 3 години, нито пари има нито документи. Какво е станало това нѣщо, не е извѣстно до сега. Вѣрвамъ, че г-нъ Мецовъ знае такива случаи, които имаме и въ г. Плѣвенъ.

Мецовъ : Въ Плѣвенъ станало таково: Далъ нѣкои 80 квитанции на управителя, постоянно идатъ да търсятъ пари, и нѣма отъ дѣ да се зематъ.

М. Велевъ : Подигна се въпросъ за зайрето, което се е давало на войската въ врѣме на войната. Въ Кулската околия Сърбската властъ тогава взе 10—20000 оки зайре отъ частни лица съ квитанции, да плати на онова правителство, което бѣше тугъ у насъ. Но като дойде врѣмето да се платятъ квитанциитѣ, тогава още казаха, че губернатора бѣше заповѣдалъ на окр. съвѣтъ да събере квитанциитѣ отъ онѣзи лица, които дали храна съ квитанции на Сърбската войска. Когато въ 1880 год. се подигна въпросъ въ Народното Събрание, именно зарадъ хранитѣ дадени съ квитанции, нашия министръ каза, че ще може да се обърне на онѣзи власти, на това правителство, войската на което е зела тѣзи храни. И така въпроса и до днесъ останалъ тѣй. Има г-да, хора, които сж дали храна и на които всичкия капиталъ е била тя. За това да се вземе въ внимание нѣкакъ и да се пита министрътъ, може ли нѣкакъ да се обърнатъ къмъ онова правителство, да искатъ тия пари за зайрето.

Председателъ : Мнѣнието на комисията е, да се проводи това прошение въ Министерството на Вътрѣшнитѣ дѣла; но г-нъ Д-ръ Цачевъ каза, че трѣба да се проводи въ Министерството на Външнитѣ дѣла. (Гласове: Да!). Най-напрѣдъ ще дамъ на гласоподаване мнѣнието на комисията, и въ случай че Нар. Събрание не го приеме, тогава ще се препрати споредъ мнѣнието на г-на Д-ра Цачева, въ Министерството на Външнитѣ дѣла.

Бошнаковъ : Просителитѣ желаятъ да извадимъ квитанциитѣ и да ги дадемъ на тѣхъ. Какво ще правятъ съ тѣхъ, не зная. Само да се приеме мнѣнието на комисията.

Председателъ : Приема ли се мнѣнието на комисията? (Приема се). Значи предложението на г-на Д-ра Цачева падна.

Докл. Бошнаковъ : (Чете) : «Заявление отъ бивший И. Д. секретаръ при прокурорскій надзоръ на Севлиевскій

окр. сждъ Стефана Калчова жит. отъ гр. Търново. Просителя казва, че на 17 януарий, като билъ въ канцеларията, прокурора вмѣсто него зачислилъ друго лице, и не му казалъ по коя причина го отчислява; нито въ свидѣтелството, което му е дадено се вижда таково нѣщо. Моли Нар. Събрание, да обърне внимание на тѣзи произволна постѣпка» — Мнѣнието на комисията е, да се проводи това прошение въ Министерството на Правосъдието, да удовлетвори просителя и за послѣдующето да извѣсти. (Прието).

Председателъ : Приема ли се мнѣнието на комисията по това прошение? (Приема се).

Докл. Бошнаковъ : (Чете) : Прошение отъ Молла Керимъ изъ село Бещерна (Плѣвн. окр.) Тетевенска околия. Просителя явява, че ималъ искове отъ нѣкои лица за 3118 гр. и 116 лева. Той още споменува нѣкакви невѣдворени имуществва и пр. — Комисията е на мнѣние, това прошение да се проводи въ Министерството на Правосъдието, да удовлетвори просителя ако е законна просбата, и за послѣдующето да увѣдоми Нар. Събрание. (Приема се). «Прошение отъ 12 души жит. на село Зелено-Дърво, Габровска околия. Просителитѣ казватъ, че въ врѣме на войната къщята имъ били съборени и нѣкои изгорени. Но отъ това врѣме и до днесъ правителството не е зело въ внимание да имъ помогне съ нѣщо за онова, което имъ е изгорено чрѣзъ врѣмето на войната. За доказателство на това има свидѣтелство отъ общин. управление подпечатано и подписано по обикновенний редъ. Молятъ Нар. Събрание, да се распорѣди за опрощаване суммата на емляка.» Като не е определена суммата на емляка, то комисията е на мнѣние да се проводи това прошение въ Министерството на Вътрѣшнитѣ дѣла съ молба, да вземе въ внимание това прошение и да удовлетвори просителитѣ, ако намѣри за нужно.

Д-ръ Цачевъ : Тѣй като никой не е компетентенъ освѣн Нар. Събрание да опрощава даждия, то най-справедливо мисля ще бжде, ако Нар. Събрание рѣши, да се прати въ Министерството на Финанситѣ, което да направи изслѣдване, и ако е дѣйствително тѣй, да се опрости. Ако дѣйствително сж разорени въ врѣме на войната и несъществува въ къщи и прочее, да имъ се опрости. (Гласове: Съгласно).

Шивачовъ : Азъ щѣхъ да кажа същото, т. е. да се проводи въ Министерството на Финанситѣ да го изучи, и Министерството да пише послѣ на Нар. Събрание, тогазъ да се рѣши и опрости.

Председателъ : Има една разлика между двѣтъ мнѣния, които се изразиха отъ г. Д-ра Цачева и г. Шивачова. Всички се съгласиха, да се испроводи прощението въ Министерството

на Финанситѣ. Но г-нъ Д-ръ Цачевъ прилага, че трѣба да му се предостави право да опрости този данѣкъ, ако е справедливо. А г-нъ Шивачовъ казва, че трѣба да се проводи въ Министерството на Финанситѣ, което да съобщи на Нар. Събрание, колко е количеството на този данѣкъ, и тогава само Нар. Събрание да опрости този данѣкъ.

Бошнаковъ: За такива малки даждия, понеже се вижда, че сж само 3—4 колибари, окр. управители правятъ постановление и министерството опрощава много пжти безъ разрѣшение на Нар. Събрание. А при туй, какво да плащатъ когато нѣматъ имуществъ? За това да предоставимъ туй право на министерството, защото има само 5—6 просители.

Шивачовъ: Тукъ не е въпроса за суммата. Тукъ е въпросъ, понеже Нар. Събрание има право да опрощава; за това да се проводи въ Министерството на Финанситѣ, и като то даде свѣдения въ Нар. Събрание, зависи отъ послѣдното да опрости или да неопрощава тая даждия.

Д-ръ Цачевъ: Азъ мисля, че принципа е съхраненъ, защото съ предложението което азъ правя, Нар. Събрание опрощава този данѣкъ, а не Министра на Финанситѣ; но тѣй като Нар. Събрание не знае, трѣба ли дѣйствително да се опрости, за това да предоставимъ на г. М-ра на Финанситѣ това право, да изслѣдва работата, и ако тѣ дѣйствително заслужаватъ, да имъ се опрости.

Поповъ: Ако дѣйствително кжщята имъ сж изгорѣли, Министерството най-първо не може да имъ иска емлягъ, а какъ ще имъ прощава? Може би по нѣкоя погрѣшка имъ е наложенъ. Щомъ сж изгорѣли кжщята, нѣма да се иска емлягъ.

М. Велевъ: Г-да! Тѣ да не сж изгорѣли, нѣма да се отнасятъ до Н. Събрание. 5 или 6 или 2 да сж, Н. Събрание има право да опрости. (Шумъ. Гласове: съгласно). Отъ тѣзи лица може да сж дошли до Министра 10 прошения и си останали така, туй да остане на Събранието да опрости. (Гласове: съгласно).

Шивачовъ: Тукъ въпроса е твърдѣ ясенъ. Ако Народ. Събрание има право да рѣшава, то не трѣба да чака на свѣдѣния, а да рѣши.

В. Х. Ангеловъ: И въ нашия градецъ има такива кжщи изгорени не 5—6, но 20—30, когато дойдоха войскитѣ. До една седмица едни отидоха къмъ Самоковъ, едни къмъ Бюстендилъ и на Рождество изгорѣха 20—30 кжщи. Онѣзи хора да нѣматъ кжща и да плащатъ емлягъ; това не трѣба да става. Заради туй да се проводи това прошение до Министерството, което да изучи работата.

Бошнаковъ: Г-нъ Шивачовъ види се не разбра въпроса. (Шивачовъ: не е така). Общината споредъ турския законъ н. пр. е длѣжна да плати 1000 лева, между тѣмъ събиратъ сто кжщи тази сума и даватъ на правителството. Сега като нѣматъ тия кжщи, трѣба ли правителството да имъ налага и зима пари? Не. Слѣдователно да се остави работата на Министерството да изслѣдва, и ако намѣри исканieto на просителитѣ законово, да опрости даждието.

Председателъ: Приема ли се мнѣнието на комисията? (Приема се). Който не приема, да си дигне ржката. (Шивачовъ дига ржката).

Докл. Бошнаковъ: (Чете:) «Прошение отъ Никола Георгиевъ Божиловъ, жит. Софийскій. Той явява, че още отъ 79 година билъ разсиленъ при Соф. земледѣлческа касса и вмѣсто да получава съгласно съ § 8 отъ Устава на кассата по 60 лева, той получавалъ по 30—40 лева ежемѣсечно. Моли се на Нар. Събрание, въ течение на тѣзи години да му се даде отъ кассата принадлежащата му се сума, за да се изпълнатъ 60 лева ежемѣсечно, тѣй като и самия касиеръ това признава». Комисията искли, ако Н. Събрание е съгласно, това прошение да се проводи въ М-рството на Финанситѣ.

Шипковъ: Такива служаци има не само въ земледѣлческата касса, но и по другитѣ учреждения. Въ бюджета предвидено имъ е да получаватъ 50—60 лева; но тукъ е оставено на касиера, сждията или управителя и пр. да опредѣли платата. Като се намѣри по ефтинъ слуга, остатъка остава за държавната касса. Ако на тогова да му отърваше, нѣмаше да стои 3 години, а щѣше да си излѣзе. Заради туй, това прошение да остане безъ послѣдствие.

Председателъ: Приема ли Н. Събрание, това прошение да остане безъ послѣдствие? (Приема се). Който неприема, да си дигне ржката. (Единъ дига).

Докл. Бошнаковъ: (Чете:) Прошение отъ бѣженцитѣ Българи изъ Македония, пресѣлени въ Златица. Тѣ излагатъ, какъ сж избѣгали и сж се засѣлили въ този градъ, дѣто нѣкои, които имали пари, купили си земя и добитѣкъ, а нѣкои стояли на общественни земли. Молятъ Нар. Събрание, да се распореди да имъ се дадатъ отъ земледѣлческата касса пари, а които нѣматъ земя, да имъ се даде земя. — Тѣ се удовлетворяватъ съ закона, който днесъ се прочете, и нѣма какво да кажа.

Шивачовъ: Мене ми се вижда чудно, г. Бошнаковъ да остави най-важнитѣ прошения безъ послѣдствие. (Гласове: съгласни). Азъ предлагамъ да се проводи въ М-рството на Финанситѣ. (Смѣхъ).

Д-ръ Цачевъ: Азъ мисля, че Министерството не Вжтрѣшнитѣ Дѣла се распорѣжда за преселѣване и изселѣване на преселенцитѣ. Заради това, азъ ще помоля г-на докладчика, да има добрината, да проводи това прошение въ М-рството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, за да вземе свѣдѣния отъ това прошение и да засели тѣзи тамъ, дѣто има земя правителствена.

Аневъ: Азъ мисля, че предложението на г. д-ра Цачева е съвършено излишно. Ние днесъ разгледяхми такъвъ законъ, и тѣ ще се научатъ, какво трѣба да правятъ. Колкото за паритѣ подъ лихва, трѣба да знаятъ, че земледѣлческитѣ касии даватъ пари съгласно съ устава на земледѣлческитѣ касии.

Шивачовъ: Нѣма нищо да изгубимъ, ако се проводи прошенияго въ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла.

Докл. Бошнаковъ: И азъ съмъ съгласенъ съ предговорившия, да се проводи това прошение въ Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла.

Председателъ: Приема ли Нар. Събрание, да се проводи това прошение въ М-рството на Вжтр. Дѣла? (Приема се). Който не приема, да си дигне ржката. (Меншество дигатъ).

Шишковъ: При всичко, че мина за това, което ще говоря, но ще кажъ, за да не влезнемъ въ грѣхъ за предишното прошение, което оставихми безъ послѣдствие. Защото ако сж били предвидени на слугата 60 лева, а касиера му е плащалъ 40, то значи, че касиера е скривалъ по 20 фр. За това да се взематъ паритѣ и да се даджтъ на човѣка, а пакъ касиера, ако е злоупотрѣбилъ, да се накаже.

Шивачовъ: Г-нъ Шишковъ е забравилъ, че въ устава на земледѣлческитѣ касии платата на слугитѣ не е опредѣлена, а само за касиера и секретаря, споредъ количеството на капитала. Относително слугитѣ-разсилни, тѣ сж подъ пълното распорѣждане на казначея, и той ги условиява за 20 франка или за колкото ще.

Председателъ: Тѣй като въ Вжтрѣшни правилникъ на Народ. Събрание е предвидено, да се не повтарятъ рѣшени въпроси, ми се струва, че г-нъ Шишковъ добръ ще направи, да не настоява на това нѣщо. (Гласове: исчерпано е!).

Докл. Бошнаковъ (Чете):

До почитаемото Народно Събрание въ гр. София.

ПРОШЕНИЕ

Отъ жителитѣ на гр. Самоковъ.

Господа Представители!

Както е извѣстно на всичкитѣ почитаеми г-да представители, че нашия гр. Самоковъ въ прежното турско време

цвѣтѣше както отъ кѣмъ търговията, ржкодѣлията, тѣй и отъ кѣмъ училищната страна (просвѣщението); нѣ сега отъ освобождението ни на самъ начала отъ день на день да пропада и не ще мине много време, когато ще се изгуби.

Причината на всичко това е слѣдующата:

1-о. Источно-Румелийската граница, която е до градътъ ни близо до единъ часъ и която отцѣпва и ни отнема най-голѣмитѣ най-богатитѣ села, щото тия села по причина на гюмурцитѣ вече не дохождатъ въ града ни на пазаръ и по тая причина нѣколцина отъ гражданитѣ се лишихъ и останахъ безъ препитание и се иринудихъ да се изселѣватъ и да търсятъ по други мѣста прехраната си.

2-о. Града ни е лишенъ отъ плодородие и всичкитѣ му жители безъ исключение се препитаватъ отъ ржкодѣлие а най много отъ тканѣ на разни била, шаяци, правяние на гайтанъ, шияние на разни дрѣхи (абаджилъкъ и терзилъкъ) правяние на плочи, клинци и всѣкакви кожи, като: видела, сахтиянъ, мешини, факета, гъонове и пр., които ржкодѣлия прежното турско правителство поддържало и подкрепваше, като даваше въ градътъ ни всѣка год. да се шиятъ по на 1, 2 ордии дрѣхи все отъ Самоковското било и шаякъ, освѣнъ това, колкото бѣхъ потрѣбни конски плочи и клинци за конницата повечето се работѣхъ въ градътъ ни отъ мѣстно желѣзо, а така сжщо и каквито кожи трѣбвахъ за хомоти, чижми, кайши, паласки, седла и др. се земахъ отъ градътъ ни, даже бѣхъ задѣлжени и нѣкои чиновници да носятъ шаячки дрѣхи отъ наше произвѣденіе. Отъ освобождението ни насамъ всичкитѣ гореозначени ржкодѣлия пропаднахъ, нѣма вече да се правятъ воинишки дрѣхи отъ бало и шаякъ, защото нашата войска носи дрѣхи отъ чужди материи, нѣма вече да се испрачатъ безбройни товари съ сѣиение разни Бошняшки и Херцеговски дрѣхи и всѣкакви гайтани въ Босна и Херцеговина, че отъ както пропаднахъ тия двѣ страни подъ Австрийското владение захвана да отцѣняватъ на митницитѣ толкова скжпо нашитѣ произведения, щото митото имъ се въскачва 75 на 0/0 тѣхъ, така сжщо стана желѣзото, кожитѣ и пр.

За това найпокорно молимъ иочитаемото Нар. Събрание, да подѣйствова предъ уважаемото ни правителство, ако е възможно да се введе за напредъ облѣклото на войската ни да се прави отъ мѣстни бала и шаяци, които бала и шаяци сж по-трайни, и като се увѣдатъ за носение въ войската, производителитѣ имъ отъ день на день ще се стараятъ да се усъвършенствуватъ, така сжщо и мѣстнитѣ кожи и желѣзо сж по-яки и по-добри отъ другитѣ, ако и да не сж толкова лѣскави. Ако уважаемото ни правителство ще начне

да увожда въ Княжеството мѣстностнитѣ произведения съ което увожданіе не се даде случай на населението, както отъ градътъ ни тъй и отъ други градаве изъ Княжеството, да усъвършенствуватъ индустрията ни, то ние отъ день на день ще пропадаме и иностранцитѣ ще се ползуватъ.

Като сме увѣрени, че молбата ни ще се земе въ внимание отъ почитаемото Нар. Събрание,
сме съ почитание:

Слѣдватъ 12 общински печати и подписи.

Коммисията мисли въ идущото засѣдание Н. Събрание да постанови, да се проводи това прошение въ Министерскій Съвѣтъ.

Аневъ: Азъ мисля, че този въпросъ ще се рѣши, когато ще се обсъжда и рѣши по въпроса за привилегиитѣ на Смирнова, тогава може да се прочете това прошение и да се направи постановление, че щофи ще се зиматъ отъ нашитѣ фабрики; защото нѣма смисълъ да купуваме отъ други мѣста гнили работи, когато нашитѣ фабрики сж солидни и отговарятъ по-добрѣ.

Д-ръ Цачевъ: Всички знаемъ, че този е единъ отъ най-важнитѣ въпроси. Тѣй като това се представя отъ Самоковската община, не ще бѣде лошо, да припомнимъ на Нар. Събрание, че при разискване бюджета на Министерството на Общитѣ Сгради, Земледѣлието и Търговията да се отпусне една сума за насърчване на индустрията у насъ. (Гласове: Това е другъ въпросъ).

Шивачовъ: Почти същото щѣхъ да кажа, както и г-нъ Аневъ, и дѣйствително на мѣсто правителството да подпомага и да дава сила на нашитѣ търговци като взима шаяци и други нѣща отъ тѣхъ, наопаки зная че четохъ приказъ да се заповѣда на дружин. командири да не купуватъ никакви шаяци, но да купуватъ башлични сукна. За това да се разглѣда въ идущето засѣдание този въпросъ по обширно, и да се рѣши, че всички материи, които сж необходими за Българската войска, трѣба да се купуватъ исклучително отъ Българскитѣ материи, които имамъ и ние у насъ.

Предсѣдателъ: Съгласно ли е Нар. Събрание, да остане тойзи въпросъ за идущето засѣдание, за да се обсъди по подробно? (Съгласно).

Докл. Бошнаковъ: (Чете): «Простение отъ опѣлченеца Никола Меджидилиевъ, Добричскій жителъ. Просителя явява, че билъ служилъ при Добр. окол. началникъ като писецъ и отчисленъ неправедно.» Коммисията мисли, това прошение да се препрати въ Министерството на Вътрѣшнитѣ Дѣла съ молба, да го препрати Варненскому окрѣж-

ному управителю, да се назначи като секретаръ въ друга околия, понеже е отчисленъ неправедно.

Поповъ: Наистина, че това отчисление е станало неправедно; тѣй като е билъ назначенъ на негово мѣсто другъ, безъ да му е за това казано. Той има семейство, бѣденъ е, служилъ е честно. За това моля коммисията, да го проводи въ надлѣжното Министерство за рѣшение; защото началника нѣма да го оправдае.

Предсѣдателъ: Приема ли се мнѣнието на коммисията? (Приема се).

Докл. Бошнаковъ: Г-да! Има още прошения; но понеже не сж едно или двѣ, а сж нѣколко, заради туй да ги оставимъ за по послѣ.

Шишковъ: Азъ бихъ казалъ, че по добрѣ би било, сега да се прочетѣтъ. (Гласове: Късно е).

Шивачовъ: Ще кажа, че по-добрѣ е, да се взематъ свѣдения, и изведнѣжъ да се докладватъ въ Нар. Събрание и да се свърши. (Гласове: Дневенъ редъ е исчерпанъ).

Предсѣдателъ: Ще съобща на Нар. Събрание, че има нѣколко отношения испратени отъ министерства, които до сега по причина на много занятия не сж четени. Азъ бихъ молилъ Нар. Събрание, да са съгласи, щото тѣзи отношения да се прочетѣтъ въ най-близкото засѣдание. (Гласове: Съгласни). Кога желае Нар. Събрание да има засѣдание? (Гласове: Въ сѣбота).

Бошнаковъ: Желая на дневенъ редъ да се тури прочитанието закона за тържищата въ сѣбота. (Съгласно). Подиръ това прошения да се четѣтъ.

Шивачовъ: Азъ ще моля, да се тури на дневенъ редъ въпроса относително Смирнова, които се разглѣжда въ бюджетарната коммисия, и въ сѣбота може да се докладва по туй.

Предсѣдателъ: Моля бюджетарната коммисия да съобщи, да ли въ сѣбота ще бѣде въ състояние да започне доклада за бюджета? — (Д-ръ Цачевъ: Може). Въ такъвъ случай въ сѣбота на дневенъ редъ ще бѣдѣтъ: Запитванията на г-на Дукова, прочетеното прошение на Самоковскитѣ граждани, отношенията, които сж отправени отъ разни министерства, доклада на бюджетарната коммисия, и най-сѣтнѣ законопроекта за тържищата. Но ще забѣлѣжа на г-на Бошнакова, че Нар. Събрание тогава ще се произнесе, да ли ще се разисква такъвъ законопроектъ или не.

Геровъ: Имахъ и моето предложение за левоветѣ, да се вземе въ внимание.

Предсѣдателъ: Подиръ разглѣжданіето бюджета.

Аневъ: Щѣхъ да възразя на г-на Д-ра Цачева, като каза, че бюджета може да се тури на дневенъ редъ въ сѣботата, на какво се основава? Приготвилъ ли е докладъ? Азъ имамъ честъ да кажа, че бюджета още не е свършенъ. Може да се тури на дневенъ редъ; но положително не може да се каже, кога, защото доклада още не е готовъ. Освѣнъ това има части отъ неисчерпанъ дневенъ редъ, тѣ трѣба да се исчерпатъ. Трѣба тѣ да се турятъ на дневенъ редъ. Или предлагамъ да ставатъ двѣ засѣдания на день; тогава можемъ да свършимъ, инакъ не можемъ.

Д-ръ Цачевъ: Доклада за бюджета е готовъ. И самата коммисия е съгласна, да се докладва въ сѣботата.

Дуковъ: Азъ щѣхъ да кажа, че стана нѣколко дена, отъ какъ е бюджета на дневенъ редъ поставенъ. Бѣше на дневенъ редъ за днесъ, казаха, че въ четвъртъкъ не може; но въ сѣботата. Но тѣй като има други дреболии на дневенъ редъ, може да остане за понеделникъ. Можемъ да рѣшимъ, да ставатъ засѣдания два пѣти на день, тогава можемъ да свършимъ, но ако не рѣшимъ, тогазъ не можемъ; защото работа е много. Азъ моитѣ запитвания ги оставихъ, само да се разгледва бюджета. За туй желателно е, въ сѣботата бюджета да се предложи. Можемъ отъ понеделникъ да правимъ по два пѣти на день засѣдание, за да можемъ да свършимъ до четвъртъкъ.

Шивачовъ: На чуждъ гърбъ 10 товара сж малко. Бюджета още не е готовъ г-да! Трѣба да се готви окончателно, и трѣба да сж готови всичкитѣ бюджети. Азъ като членъ на коммисията зная, че не сж готови всички. Трѣба коммисията да ги разгледва всички и да приготви общъ докладъ и да се докладватъ. Трѣба да знае коммисията, какво е начерталъ г-на докладчика за Нар. Събрание. Освѣнъ това присъединявамъ се на мнѣнието на г-на Анева, въ понеделникъ да се тури на дневенъ редъ бюджета. Моля г-на Цачева, да не говори отъ страна на коммисията.

Геровъ: Азъ не зная, до колко има право г-нъ Шивачовъ, когато азъ зная, че доклада на докладчика на бюджетарната коммисия е готовъ и се намира въ джоба на г-на докладчика. За това мисля, че може да докладва въ сѣботата.

Председателъ: Ще ми позволите да забѣлѣжа, че за докладитѣ на разнитѣ коммисии отговарятъ докладчицитѣ. И като кажатъ тѣ, че доклада е готовъ, бѣлѣжитѣ, които прави този или онзи отъ коммисията, тѣ ставатъ непонятни. Тѣй като г-нъ докладчикъ на бюджетарната коммисия заявява, че може да докладва въ сѣботата, то азъ полагамъ на дневенъ редъ за въ сѣботата разгледването на бюджета.

Засѣданието се закрива.

(Конецъ въ 7 $\frac{1}{2}$ часа).

Председателъ: **Варненско-Преславский Симеонъ.**

Подпредседатели: { **Иванъ Симеоновъ.**
Ат. Минчовъ.

Секретари: { **Н. Шивачовъ.**
И. Ц. Щърбановъ.

Директоръ на Стенографическото Бюро: **А. Безеншекъ.**